

యక్షగానములు

(తంజావూరు)

సంపుటము ౧౦

1973

1023
R9

ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తుచే ప్రకటితము

యక్ష గానములు

(తంజావూరు)

సంపుటము ౧౦

పరిష్కర్త

అచార్య కాకర్ల వెంకటరామ నరసింహం, ఎం.ఎ., పిహెచ్.డి.
ఆంధ్ర శాఖాధ్యక్షులు, ఆంధ్ర విశ్వకళావరిషత్తు

1974

ఆంధ్ర విశ్వకళావరిషత్తుచే ప్రకటితము

© ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ సీరీస్ నెం. 112

Acc no. 7434
784.4
V. 12

వెల : రు. 12/-

కృతజ్ఞతలు

ఈ కృతులను పరిష్కరించుటలో నాకు తోడ్పడిన
డా. ఎం. వి. సత్యనారాయణ గారికి—

ఈ సాహితీ ముద్రణ ప్రణాళిక యథాపూర్వముగను
పటిష్ఠముగను నిర్వహింపబడుటకై సర్వదా తోడ్పడు
చున్న సహృదయశేఖరులు విశ్వకళాపరిషదుపకులపతులు
శ్రీ లంకవల్లి బుల్లయ్య గారికిని—

వీనిని చక్కగా ముద్రించిన విశ్వకళాపరిషన్నుద్ర
ణాలయాధ్యక్షులు శ్రీ సి. బొర్రేశ్వరరావు గారికిని—

యక్షగాన సంపుటములు (౭, ౮, ౯, ౧౦) ముద్రించు
టలో ప్రత్యేక శ్రద్ధాసక్తులను, ముద్రణ కళానైపుణ్యమును
ప్రదర్శించిన విశ్వకళాపరిషన్నుద్రణాలయమునందలి
సీబ్బందికిని—

నా కృతజ్ఞతలు.

ఇందు ఎడనెడ ముద్రణ స్థాలిత్యములు రాక తప్ప
లేదు. సహృదయులు దయతో మన్నింతురు గాక.

విషయ సూచిక

గ్రంథము	కర్త	పట
1. సతీపతిదాన విలాసము	శాహజి	1
2. రామ పట్టాభిషేకము	శాహజి	23
3. రుక్మిణీ సత్యభామా సంవాదము	శాహజి	45
4. కిరాత విలాసము	శాహజి	65

సతీపతిదాన విలాసము

రచయిత : శాహజీ

స తీ ప తి దా న వి లా స ము

జయదేవకీపుత్ర జయదివ్య నుతిపాత్ర
జయకృష్ణ సుచరిత్ర జయ జగన్మిత్ర
జయశుభావహాత్ర జయజగద్ధితస్త్రాత్ర
జయభాను శశినేత్ర జయ జితామిత్ర

౧

వేణునాదవిలోల విబుధ నన్ను తలీల
చాణూర మదజాల శాననాభీల
బ్రాహ్మభంజనశీల పావనగుణావాల
వీణాముని విశాల వినయానుకూల

౨

విమత భీకరశౌర్య వేదాంతనుతచర్య
యమివినుత గుణధుర్య యదువంశవర్య
కమనీయ గాంభీర్య కాంచనాచలధైర్య
విమల మానసధార్య వినుత సౌందర్య.

౩

శరణు శరణు

శరణు శరణు జగద్విధాయక
శరణు శ్రీహరి సాయక
శరణు శరణు శుభప్రదాయక
శరణు గిరిజా నాయక

౧

వారణాసుర మదవిదారణ
దారుణామ నివారణ
చారణస్తుత భువనకారణ
సాధు శుభద విచారణ

౨

నిజపదాశ్రిత పూతవానర
అఖిల దివిజ్ఞాగేనర
రజని రమణ కళావిభానుర
విజితమత్త మహానుర

౩

నర్వసంభృత చరణ కింకర
గర్వితారి భయంకర
పార్వతీ హృదయేశ శంకర
భవహర క్షమంకర.

౪

మంగళం

మహిషాసుర మర్దనితే మంగళం, నిత్యం
మహిత శ్రీవర్ధనితే మంగళం
అకళంక ఖేలనాయై యతిలోక పాలనాయై
మకరాంక లాలనాయై మంగళం

౧

ప్రణుత సంతోషితాయై భవ్య సంభాషితాయై
మణిగణభూషితాయై మంగళం

౨

అహివైరి సేవితాయై హరిభావభావితాయై
మహిత సంభాషితాయై మంగళం

3

శహజేంద్ర పూజితాయై నజ్జనాధిష్ఠితాయై
మహిమా విరాజితాయై మంగళం

౪

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నీ రీతి నాట్యారంభంబు సేసి సతీపతి
దాన విలాస నాటకము నిర్విఘ్న సిద్ధ్యర్థముగా నభిష్ట దేవతావందనంబు గావించే
మార్గంబు పరకు.

శ్లో. లంబోదరస్సర్వ విద్యాలంబోదర హనన్ముఖః
బంధురస్తుత్య సుగుణైర్బంధురస్తు భవన్ముచే.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నీ రీతి విఘ్నేశ్వరుని పాదపద్మములకు
వందన మాచరించి మఱియు నే విధాన నంటేను.

శ్లో. చండస్తాండవకాండ శౌండ మహిమాశుండాల తుండోన్న మ
చ్చుండోదండ విచండభాండ విహరత్కుండల్య ఖండశ్రయై
తండూర్దండితచండ డిండిమ ముఖోడిండిరసందైర్వహ
త్కండైర్మండిత గండమండల జటాఖండోఽస్తు చండిపతేః.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నీ తీరున నిష్ఠదేవతా ప్రార్థనంబు గావించి
సభానాయకాదుల నభివర్ణించి సతీపతిదాన విలాసంబునయెడ నాటకంబు కథా
క్రమముగా వినిపించెదము. విననవధరింపరయ్యా.

ద్వీపద శ్రీ సత్యభామ నెచ్చెలితేన రాగ
నా సురమునియందు నరుదెంచి సకల
దాన మహత్వమత్రణిఁ దెల్పు సత్య
పూని కృష్ణుని ధారవోయగ నపుడు
తాళాంకుడును యశోదాదేవి జమిలి
నల్లరు పడతులు నారదుతేన
హరిని యిమ్మునివేడ నతఁడు కృష్ణునికి

నరియైన ధనము లొనంగిన నిత్తు
 ననిన వారలు విని యఖిల ధనంబు
 గొనివచ్చి యిచ్చుట కుండకంబగుట
 జలజాక్షి రుక్మిణి చనుదెంచి చేతి
 తులని దళంబుంచఁ దులఁదూగుటయును
 దేవమునీర్దుండు దేవిరుక్మిణికి
 దేవదేవుని నిచ్చి దీవించుటయును
 ననియెడి కథలచే నమరి వేడుకను
 దనరు నతీపతి దాన నాటకము
 నరన శుభోక్తుల సంతనంబునను
 విరివిగా శాహభూవిభుఁడు గావించె
 పరకవీశ్వరులెల్ల వర్ణనసేయ
 ధరణిలో నాచంద్రతారార్కముగను.

నూ. ప. : అవురా, యీ విధంబున నీ రీతి కథానంవిధానంబుగా వినిపించిన
 యీ తదనంతరంబున సతీపతిదాన విలాసం బనియెడి నాటకంబునందుఁ దొలుతి
 వినాయక ప్రార్థన సేయఁగా నా వినాయకుఁడు వచ్చేమార్గంబే విధాననందెను.

ద్విపద పాశాంకుశంబులు పరఁగ హస్తముల
 భాసుర కనక ప్రభల్విలసిల్లఁ
 బొనఁగ లంబోదరంబున నాగవితతి
 యనమాన కాంతితో నాడుచుండంగ
 వలనొప్ప మూషిక వాహనంబెక్కి
 వెలయ విఘ్నేశుండు వేడ్కతో వెడలె.

నూ. ప. : అవురా, యీ విధంబున నా విఘ్నేశ్వరుఁడు వచ్చే మార్గము
 పరాకు.

దరువు ముదమునఁ గుండలముల రుచులమరఁగ
 నిదె వెడలెను విఘ్నేశ్వరుఁ డివుడు

౧

కర్ణతాళములు గదలఁగ నల్లన
 స్వర్ణ నిభుఁడు గణపతితగవచ్చెన్

౨

మూషిక వాహనమున నొప్పుచు శుభ
 వేమడు వెడలెను విఘ్నేశ్వరుఁడు

౩

తన లంబోదరమున ఫణులాడఁగ
 మనతను వెడలెను గజముఖుఁ డివుడు

౪

మోదముతో గణముఖులు గొలువఁగ
 మోదకహస్తంబు ముదమున వెడలెన్.

౫

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా విఘ్నేశ్వరుడు వచ్చిన యా తదనంతరంబునఁ గథా నంవిధానంబే విధాననంటేను. అ నత్యభామ శృంగార వనంబునకు వచ్చు నమయంబునఁ దెలుతఁ గటికవాడు హెచ్చరిక దెలుపవచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు పట్టె నామమును బెట్టి బరికోలఁ గేలఁబట్టి
దట్టిపైని దుప్పచి గట్టిగఁ గట్టి
జట్టునిండ పూలునుట్టి మిట్టపండ్ల నెగఁబెట్టి
అట్టహాసముతో వికటాంగుడు వచ్చె.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా కటికవాడు వచ్చి హెచ్చరిక దెలిపిన యా తదనంతరంబున నా నత్యభామ శృంగార వనంబునకు వచ్చే మార్గంబే విధాననంటేను.

ద్విపద బంగారు చెంగవి పావడఁగట్టి
శృంగారములను రాజులు చీర మెఱయఁ
బద్మబాంధవు రీతిఁ బలుదిశ్యైత్యులు
బద్మరాగవుఁ దీగెఁ బరఁగ ధరించి
మంజుళ నవరత్న మయమైనయట్టి
పంజుల కమ్మలింపార వీనులను
వన్నెమీతన డన వాలుగన్నులను
దిన్నఁగాఁ గాటుక దీర్చి నెన్నుదుటఁ
దెలివెందఁ గన్పూరి తలకంబు దిద్ది
వెలయఁ గీర్ణడనిండ విరినరులాల్చి
కంకణ యుగములు గరిమితో బాణి
పంకజములఁ బూని భామలు గొల్ప
భావజునికిఁ దపః ఫలమగు మంత్ర
దేవత యన [నత్య] దేవి దా వెలె.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా నత్యభామ శృంగార వనంబునకు వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు ఒయ్యారమున వెడలెను అందముమీఱ
నొయ్యారమున వెడలెఁ దియ్యవిల్లు శరమునఁ
దొయ్యలు లంఘుఁగొల్ప నెయ్యమున నత్యభామ ౧

నన్ననిపయ్యలలోన జిన్నిచన్నులు నెలఁగ
పున్నమచందరు నడిబోలు మోమువెలుంగఁగ ౨

రాజిల్లురూపున ఎలరాజు మోహముఁజెందఁగ
రాజహంస నడలను రాజబింబాననవేగ. ౩

దరువు ముత్యాలకమ్మచాయ చెక్కిళ్ళ వింతవెన్నెలఁగాయ
జిత్తరుబొమ్మచాయ వచ్చెను శ్రీనత్యభామవచ్చె ౧

మంజీరరవముమించ హంసలు మగువను వెంబడింప
మంజుకలన్వరము చెలులనురంజిల్లఁజేయఁగరము ౨

బంగారుపైటచెరఁగు చెలఁగఁగ బొంగారుజిగిమెఱుఁగు
శృంగారములహెచ్చవేడ్కను శ్రీనత్యభామవచ్చె. 3

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా నత్యభామ శృంగార వనంబునకు వచ్చిన యాతదనంతరంబున, నా నారద మహామునిశ్వరుడా నత్యభామ వద్దకు వచ్చెమార్గంబు పరాకు.

దరువు కలహమె కళ్యాణమని కౌతుకమునఁబలుకుచు
మెల్లనవీణెవాయించుచు మేలైననారదుఁడువచ్చె ౧

మేనంతవిభూతిఁబూని మెఱుఁగుజడలముడివేసి
దానవారీన్మరణజేసి తాండవమాడుచు వెడలెఁదపసి. ౨

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నీరీతివచ్చిన నారదునికి వందనమాచరించిన నత్యభామనుజూచి నారదుఁ డాశీర్వాదము సేయఁగా నా నత్యభామ నారదునితోఁ బలికేమార్గంబు పరాకు.

నత్య. వ. : వినవయ్యా నారద మునిచంద్రా! మీకు నకలమును దెలిసి యుండునే. నన్నెల్లప్పుడు విష్ణు వెడఁబాయక యుండుట కుపాయము దెలుప వయ్యా.

నార. వ. : వినవమ్మా నత్యభామ! యే దానముఁజేసిన నా దానఫలము లభించును. అదియేలాగంటే, యిప్పుడు పురుషదానముఁజేసిన నీ పురుషుఁడైన శ్రీకృష్ణుఁడు నిన్నెడఁబాయకుండును. ఇదే యుత్తమదానము. ఇందుకుఁ బురుషుఁడు స్త్రీకి లోకువైయుండిన నీదానము కొనసాగును. ఇంతకన్న వేరె యుపాయములేదు.

నత్య. వ. : వినవయ్యా నారద! నే నేదిచెప్పిన నది వినును. కృష్ణుఁడు, ఇప్పుడు తనకే లోకువై యున్నాఁడు. నేడు నాయొంటికి వచ్చే వరుస. ఆయన రాగానే యీకార్యమాయనకుఁదెల్పి యీదానము సేయుచున్నాను. మీరు నుము హస్తము విచారించుకొని యుండరయ్యా.

నార. వ. : మహాభాగ్యమాయె నమ్మా.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా కృష్ణదేవుఁడు నత్యభామ యొంటికి వచ్చే వరుసగనుక నకలాలంకార శోభితుఁడై వచ్చెమార్గంబే విధానసందేసు.

ద్విపద నీలాంబుదచ్ఛాయ నిరనించుమేన
మేలైనసాములు మెఱుఁగులీనఁగను

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా నత్యభామ కృష్ణు నెదుర్కొని పతిని నొక విన్నపంబడిగే మార్గము.

ద్విపద వినవయ్య కృష్ణ నా విన్నపంబొకటి
తనరదానాలు సీదయనుజేసితిని
యాదానఫలముల నందితిఁజాల
మేదినిలోనిక మీకటాక్షమున
నిప్పుడు నాకోర్కె లీడరవలయుఁ
జెప్పెదనది నీవు సేసెదననుచు
నభయమిచ్చితివేని నేను
విభవంబుమీఁకంగ వివరింతుదేవ.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబునఁ బలికిన నత్యభామ వాక్యంబులు విని యా కృష్ణదేవుఁడు పలికే మార్గము పరాకు.

దరువు బోటియావంతమాటలేలాడేవే, పోవే, నాగుణమెఱుగవ
నేటిదాఁక నీవు సెప్పినదెల్ల జవదాటినానటవే

కలనైనఁగాని నవ్వులకైనఁగాని కలికిరో పరియాచకములకైనఁగాని
ఎలమి నీవుకోరినకోర్కె గాదని నేనేమైనఁబలికినానటవే

కంజాక్షి నీకు నాగుణముదెలియదా యదిగాక నేనేమైన వింతవాఁడన
ముంజేతికడియాని కద్దమువలెనా ముగుద నామన సెల్ల
నీయందుండంగ

పణఁతిరో తనువులు భేదమైనఁగాని ప్రాణములొక్కటిగాదా మనకు
అనుదినము నీవు నన్నాముగొన్నగాని యది నీకుఁజెల్లదటవెభామ.

సూ వ. : అవురా, యీవిధంబున మాధవుని మధురవచనంబులు విని, సంతోషభరితాంతరంగురాలై, యానత్యభామ కృష్ణునితోఁ బలుకరించే మార్గంబు పరాకు.

దరువు ఇప్పుడు నాకోర్కె నీవు చెల్లించకపోతే
ఎవరు చెల్లించురయ్యా నాసామి
తపములు దానములు సేయఁగ నీవంటి
ధవునిఁబొందితి నయ్య సామి

నాపెన్నిదానము నీవెనుమ్మి స్వామి
నాప్రాణబంధువు నీవే నుమ్మి !
నాపాలిదైవము నీవెనుమ్మి స్వామి
నాప్రాణపదము నీవెనుమ్మి

నామేని చెలికాఁడు నివెనుమ్మి స్వామి
 నామెచ్చువలరాజు నీవెనుమ్మి
 నామనోదము నీవెనుమ్మి సామి
 నన్నేలే రాచుఁడవు నీవెనుమ్మి.

3

కృష్ణ. ప. : ఇదేమే సత్యభామ! యెన్నఁడు లేని వింతలు దలపెట్టితివి.
 ఇదేమి తెలియఁజెప్పవే.

సత్య. ప. : వినవయ్యా కృష్ణ! నారదుఁ డిప్పుడిక్కడకు వచ్చియుండెను.
 అయినను గెన్ని ధర్మరహస్యా లడిగితిని. కొంత దానకల్పక మడిగితిని. అందు
 కాయన పలుకరించినది, యేదానము చేసిన నా దానఫలము లబించునని చెప్పెను.
 అందుకు నేను మిమ్ము నెల్లప్పుడెఁజాయకుండవలెనని యడిగిన నాయన పురుష
 దానము సేయుమనె నందుకు చేవరవారి యప్పనయ్యితే నట్లనే సేసెదనయ్యా.

కృష్ణ. ప. : వినవే భామామణి మంచి తలంపుగ దలంచితివి. వేయివేల కాలాల
 కున్ను నీచేర్చి, నేనే పురుషుఁడనుగా నుండవచ్చును. నామననులో మునుపు
 గానే దోచెను. నీతోఁ జెప్పిన నేమందువోయని వెఱచియుంటిని. ఈ కార్యము నీవే
 నాతోఁ జెప్పియుంటివి. నాకుఁ జాలా నంతోషమాయెను. అటులనే చేసికొనవే
 భామామణి.

సత్య. ప. : ఎవరురా కటికవాఁడా! దానము దీసికొనుటకు బ్రాహ్మణులను
 బిలుచుకొని రారా.

కటిక ప. : మహాభాగ్య మాయెనమ్మా!

సూ. ప. : అవురా, యీ విధంబున, నా సత్యభామ దానము చేయుచున్న
 డని యీ బ్రాహ్మణులు వచ్చేమార్గము పరకు.

దరువు పంపాంగాలు సేతఁబట్టి పట్టె వర్ణనాలు వెట్టి
 మంచనబట్లు మొదలగు మహానురులు వచ్చరి.

బ్రాహ్మ. ప. : వినవమ్మా, సత్యభామా! యేయే దానములు సేయుచున్నావు
 తెలుపవమ్మా.

సత్య. ప. : ఇదిగో, యీ కృష్ణుని దానము సేయుచున్నాను, దీసికొనరయ్యా.

బ్రాహ్మ. ప. : భళా భళా పోడిక మహాదానాలు సేయుచున్నావని వచ్చితిమి.
 నీ వదంతా సేయక కృష్ణుని దానముసేసిన నెవరు తీసికొనేవారు లేరు. ఏలనంటే,
 యీయనకుఁ బాలు, పెరుగు, పెన్న, మంచి బోజనము గావలెఁ బట్టుపీతాంబర
 ములు గావలె. ఇదిగాక సత్యము పదిమంది స్త్రీలు గావలె. ఇదంతా మేమెక్కడఁ
 దెత్తుము. కాఁగా నా కృష్ణునితోఁగూడఁ జతుర్థక భువనాలు ధారవేసిన మాకు
 వడ్డమ్మా.

సూ. ప. : అవురా, యీ విధంబున సీరితఁబలికిన బ్రాహ్మణుల వాక్యంబులు
 విని యీ సత్యభామ నారదునితోఁ బలికే మార్గము.

నార. వ. : వినవోయి, బలభద్ర! దానము చేసిన పదార్థముఁ దిరుగ నడుగునది న్యాయము గాదు. నీవైతే చాల యంగలార్చుచున్నావు. గనుక నొప్పితిని. ఈ కృష్ణుని నొక తట్టలోనుంచి వీనికి సరిగా బంగారు దూచి యిచ్చిన నీ కృష్ణుని నిచ్చెదను.

బల. వ. : అవశ్య మారీతిగానే యిచ్చెదను. మన నగరికి బోవుదము రావయ్యా.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా బలభద్రుఁడు నారదుని గృష్ణునిఁ దోడ్కొని తన నగరంబునకు వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు చెలువుగఁ జిక్కని శ్రీకృష్ణునిఁ గూడి
కలహాశముఁడు వచ్చె గ్రక్కున నగరికి

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున బలభద్రుఁడు నారదునిఁ దోడ్కొని వచ్చినవాఁడై దన బొక్కనములో నుండు ధనమును గృష్ణుని బొక్కనములో నుండు ధనమునుఁ దెమ్ముపఁగాఁ గింకరులు ధనము నెత్తుకొని వచ్చు మార్గంబు పరాకు.

దరువు కింకరులెల్ల గుంపుగూడి నంకర ధనము నెత్తుకొని పెల్లనె
పొంకిగా జననాథు నభకుఁ దెచ్చిరి కొంకక యేలెలో యేలెలో
యనుచు. ౧

కింకరుల వ. : స్వామి ధన మొక తట్టలో వేసితిమి. కృష్ణుని నొక తట్టలోఁ బెట్టి తూచితిమి. ధనముండు తట్ట యొగువనున్న, కృష్ణుఁడుండు తట్ట దిగువుగా నున్నది.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున బలరాముని బొక్కనము ధనముఁ గృష్ణుని బొక్కనముఁ దెచ్చివేయఁగాఁ జాలకపోయెనని బలభద్రుఁ డస్తమహిమ లనుజూచి పలికే మార్గంబు పరాకు.

బల. వ. : వినరే యస్తమహిమలారా! మాబొక్కనపు ద్రవ్యము కృష్ణుని బొక్కనపు ద్రవ్యము దెచ్చివేసినఁ జాలకపోయెను. మీకుఁగృష్ణుఁడు గావలసిన మీయిండ్లనుండు ధనము, సామ్యసామ్యంఘాలు దెచ్చివేసి విడిపించుకొనరే.

ఆప్త. వ. : మంచిదయ్యా బావా. మేమే విడిపించుకొనెదమయ్యా. ఎవరురా కింకరులు మాబొక్కనములోనుండే ద్రవ్యాదులన్నియుఁ దెచ్చివేయరా.

కింక. వ. : అమ్మలారా మాబాగు.

సూ. వ. : అవురా. యీవిధంబున నాయస్తమహిమలు దమ బొక్కనములో నుండే ద్రవ్యముఁ దెమ్ముని యానతిచ్చిరి గనుక నాకింకరులు ధనము నెత్తుకొని వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

పూర్వపువరువు కింకరులెల్లఁగూడి॥ గుప్త.
అంతాదెచ్చివేసేది, అశయాశము.

సత్యభామను జూచి పలికే మార్గం.

దరువు ఎంత నంగనాచివే యో సత్య నీవు
ఇంతులలోనెల్ల వింతరక్కనివి గావ
ఓరుల సొమ్మును నీవు నూరకె యిటువలె
గరిమను ధారవోయఁ గారణమేమే జంత ౧

ఎక్కువ హనిసేసి, యెఱుఁగనట్లు నున్నావు
రక్కసి, దివాకరుతాదీతా యన్నట్లు ౨

తొయ్యలివా నీవు తొయ్యలులఁ బట్టిన
దయ్యమే గాకుంటె యిట్టితలఁపుఁ దలఁతువటవే. 3

సూ. ప. : అవురా, యీ విధంబునఁ బలికిన, యష్టమహిమల వాక్యంబులు
విని యా సత్యభామ పలికే మార్గంబు పరాకు.

దరువు కలహకంటకులారా! యీ కంటుమాటలేలానే, నా
చెలువుని నేను దానము సేసితిఁబోవె ౧

దార నీ వెట్లవుదువె దానవారి శ్రీకృష్ణుఁడు
ఒకరి సొమ్ముటె దెలుపవె చుప్పనాతి ౨

తప్పమాటలాడకురె దవడఁ గొట్టఁబోయ్యేగాని
చొప్పన, శ్రీకృష్ణుఁడు దనసొమ్ము గాదటె 3

పట్టవురాణి రుక్మిణి ప్రాణేశుఁడంటె చెల్లు, యీ
వట్టి మాటలేలె తలమెట్టఁ బోయ్యేము ౪

మాటలే లాడరె, యిఁక మీ మనసు ముట్టి చూచుకోరె
పాటించి యిఁక నే మీకు భయపడుదున ౫

చాలుఁజాలు నిఁకను వట్టి జగడమేలె రంపెలాడి
వాలాయముగఁ జల్లఁగా వర్తిల్లు మింక. ౬

సూ. ప. : అవురా, యీ విధంబున స్త్రీలు గుంపుగూడి పరస్పర కలహము
సేయుచుండు సమయంబున నా నారదుఁడు వారలను నిగ్రహించి పలికిన వాఁడై
యా కృష్ణు సచ్చల సుంచుకొనియున్న నష్టమహిమలు దోచుకొనిపోవుదురని తన
యాశ్రమమునకు శ్రీకృష్ణునిఁ దోడ్కొని వచ్చే మార్గం పరాకు.

దరువు చెలువుగఁ జక్కని శ్రీకృష్ణునిఁ గూడి
కలహశనుఁడు వచ్చెఁ గ్రక్కున నాశ్రమానికి. ౧

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్టునిఁ దోడ్కొని నారదుఁడు దన యాశ్రమానికి వచ్చు నవనరంబున నా వార్త విని బలభద్రుఁడు కోపగ్రస్తుడై వెడలి వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు మేలైన సొమ్ములు చాల మెఱయ పాలాక్షుడన
నీలాంబరుఁడు వచ్చె నెఱియ వేడుకను.

౧

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున వచ్చిన బలరాముఁడు నారదునితోఁ బలికే మార్గం.

బల. వ. : వినవోయి, నారదమునిచంద్ర! యీ పని చిన్న వాండ్లకు నెక్కడ లేని ధర్మశ్రవణాలు దెలిపి కృష్టునిఁ దోడ్కొని పోవునది నీకు ధర్మముగాదు. విడిచి పెట్టి పోతే తప్పితివి లేకపోతే నా వర్తమాన మెఱుంగుదువే. మునలముచేత వీపంతా పెట్లగొట్టుదునా యేమి.

నార. వ. : వినవోయి, బలభద్ర! నేను బలవంతముచేసి తోడ్కొని పోలేదు. ఈ వృత్తాంతమంతయుఁ గృష్టునడిగి తెలిసికొనుము.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నారదుని వాక్యంబులు విని యీ బలభద్రుఁడు కృష్టునితోఁ బలికే మార్గంబు పరాకు.

ద్విపద ఓరొరి రావే

ఈ రీతి వెఱ్ఱి మునింద్రుని వెంటఁ
బోవఁగ నేమి నీ బుద్ధి యేమాయె
భావింపఁగా వెఱ్ఱి పట్టెనా నీకుఁ
జలమునఁ జొక్కు పొ(డి) చల్లిరో లేక
పిలిచినఁ బలుకవు భీతి చెందెదవు
వెఱవక యదియెల్ల వేగమె దెలుపు
మరలింతు నదియెల్ల మనసు రంజిల్ల.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నీరీతిఁ బలికిన బలరాముని వాక్యంబులు విని కృష్టుఁడు పలికే మార్గం.

కృష్ణ. వ. : వినవోయి, యన్నా, నాకు వెఱ్ఱి పట్టలేదు. ఈ మునీశ్వరుఁడు బలిమినిఁ బిలుచుకొని పోలేదు. సత్యభామ నన్నెల్లప్పు డెడబాయకుండవలెనని యితనికి దానము సేసెను. కాఁగా నితని యధీనమై వెంబడిఁ బోవుచున్నాను.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నీరీతిఁ బలికిన కృష్టుని వాక్యంబులు విని బలరాముఁడు నారదునితోఁ బలికే మార్గం పరాకు.

బల. వ. : వినవయ్య, నారదమునిచంద్ర! యీ వర్తమానము దెలియక నేనొక మాట పలుకరించితిని. అందుచేత మీరు కోపము సేయవద్దు. సత్య, కృష్టుఁడు, పనివాండ్లు గమక నిటువంటి కార్యము సేసిరి. ఎట్టైనా మా కృష్టుఁడు మాకు వచ్చుట కొక యుపాయము సెప్పవయ్యా!

నార. వ. : వినవోయి, బలభద్ర! దానము చేసిన పదార్థముఁ దిరుగ నడుగునది న్యాయము గాదు. నీవైతే చాల యంగలార్చుచున్నావు. గనుక నొప్పితిని. ఈ కృష్ణుని నొక తట్టలోనుంచి వీనికి సరిగా బంగారు దూచి యిచ్చిన నీ కృష్ణుని నిచ్చెదను.

బల. వ. : అవశ్య మారీతిగానే యిచ్చెదను. మన నగరికిఁ బోవుదము రావయ్యా.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా బలభద్రుఁడు నారదుని గృష్ణునిఁ దోడ్కొని తన నగరంబునకు వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు చెలువుగఁ జిక్కని శ్రీకృష్ణునిఁ గూడి
కలహాశముఁడు వచ్చె గ్రక్కున నగరికి

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున బలభద్రుఁడు నారదునిఁ దోడ్కొని వచ్చినవాఁడై దన బొక్కనములో నుండు ధనమును గృష్ణుని బొక్కనములో నుండు ధనమునుఁ దెమ్ముపఁగాఁ గింకరులు ధనము నెత్తుకొని వచ్చు మార్గంబు పరాకు.

దరువు కింకరులెల్ల గుంపుగూడి నంకర ధనము నెత్తుకొని పెల్లనె
పొంకిగా జననాథు నభకుఁ దెచ్చిరి కొంకక యేలెలో యేలెలో
యనుచు. ౧

కింకరుల వ. : స్వామి ధన మొక తట్టలో వేసితిమి. కృష్ణుని నొక తట్టలోఁ బెట్టి తూచితిమి. ధనముండు తట్ట యెగువనున్న, కృష్ణుఁడుండు తట్ట దిగువుగా నున్నది.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున బలరాముని బొక్కనము ధనముఁ గృష్ణుని బొక్కనముఁ దెచ్చివేయఁగాఁ జాలకపోయెనని బలభద్రుఁ డస్తమహిమ లనుజూచి పలికే మార్గంబు పరాకు.

బల. వ. : వినరే యస్తమహిమలారా! మాబొక్కనపు ద్రవ్యము కృష్ణుని బొక్కనపు ద్రవ్యము దెచ్చివేసినఁ జాలకపోయెను. మీకుఁగృష్ణుఁడు గావలసిన మీయంతఃసుండు ధనము, సామ్యసామ్యంఘాలు దెచ్చివేసి విడిపించుకొనరే.

ఆప్త. వ. : మంచిదయ్యా బావా. మేమే విడిపించుకొనెదమయ్యా. ఎవరురా కింకరులు మాబొక్కనములోనుండే ద్రవ్యాదులన్నియుఁ దెచ్చివేయరా.

కింక. వ. : అమ్మలారా మాబాగు.

సూ. వ. : అవురా. యీవిధంబున నాయస్తమహిమలు దమ బొక్కనములో నుండే ద్రవ్యముఁ దెమ్ముని యానతిచ్చిరి గనుక నాకింకరులు ధనము నెత్తుకొని వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

పూర్వపువరువు కింకరులెల్లఁగూడి॥ గుప్త.
అంతాదెచ్చివేసేది, అశయాశము.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నందఱి ధనము దెచ్చివేసినఁ జాలక పోయెఁగనుక నా యష్టమహిమలు బలరామునిఁజూచి పలికేమార్గం.

అష్ట. వ. : వినవయ్యా బావా ! మాసామృంతయుఁదెచ్చివేసితిమి. ఈ పాప జాతి నత్యనుంచి యెంతమోసము వచ్చెను. మాసామృంతయుఁ బోయెను. మేమేమి సేతుమయ్యా.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా యష్టమహిమలు నీరీతి రోసపుమాట లాడఁగా విని యానత్యభామ బలరామునితోఁ బలికే మార్గం.

నత్య. వ. : వినవయ్యా బావా ! వీరలీరీతిఁ బలుకఁగారణమేమి. నాకు మా తృప్తియిచ్చిన రత్నాలు ధనము చాలనున్నది. అదంతయుఁ దెచ్చివేసి నేనే విడిపించుచున్నానయ్యా.

బల. వ. : వినవే నత్యభామా ! యెట్లయినను మాకృష్ణుఁడు మాకు వచ్చినఁ జాలును.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా నత్యభామ ధనయింటనుండు ద్రవ్య మంతయుఁ దెచ్చివేయఁగా, నా కృష్ణుఁడుండు తల్లి యబ్బుమాత్రమైనఁ గదలకున్నఁ జూచి నంకోచపడియుండఁగా నావార్తవిని యశోదాదేవి తన బొక్కనముననుండు ద్రవ్యము పట్టించుకొని కృష్ణదేవుని విడిపింపవచ్చే మార్గం పరాకు.

దరువు యశోదాదేవివచ్చె సొగసుమీఱఁగ
చొక్కమయిన బంగారు చెక్కుల కాంతిమీఱఁగ
ముక్కున నాణిముత్యపు ముంగరతేజరిల్లఁగ ౧

చిన్నిమోమునగవులు వెన్నెలనిండికాయఁగ
తిన్ననిసొమ్ములు మేనఁజెన్నుఁగ విలసిల్లఁగ. ౨

సూ. వ. : ఈవిధంబున యశోదాదేవివచ్చి తనబొక్కనములో నుండే ధన మంతయు వేయఁగాఁ జాలకపోయెఁగనుక బలరాముఁడు నార్పదునితోఁ బలికే మార్గం.

బల. వ. : వినవయ్యా నారద ! నకలమైన ధనమంతయుఁ దెచ్చివేసితిమి. మాచేతనిది నిర్వహణానికిరాదు. కోకలు పాత్రలు నున్నవి. తెచ్చివేయుమనినచో నేసెదము. (నారదుఁడు కోపగించుకొనేది.) అడయాళం.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నకలమైన ధనముదెచ్చి వేయఁగాఁజాలక పోయెఁగనుక నందఱు చింతాకాంతులుగా నుండఁగా నావలికథా వృత్తాంతంబే విధాననంబును. ఆ పురజనులందఱు కృష్ణుని విడిపించెదమని తమతమయిండ్లలో నుండే ధనము, పాత్రలు, బట్టలు, చిక్కుచెలువాన మెత్తుకొనిరాఁగాఁ దెలుత విప్రులు వచ్చేమార్గము.

దరువు పట్టెవర్ధనాలుపెట్టి (పూర్వపు దరువు గుర్తు)

నూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా బ్రాహ్మణులు తమతమ వస్తువులు దెచ్చివేసినతరువాత నా పట్టణములోనుండే కోమట్లు దమవస్తువులు దెచ్చే మార్గం.

దరువు సారెకుచిట్టులు, అడ్డలు పళ్ళును నంచించేబట్టి
బేరసారములాడుచువచ్చిరి పెద్దకోమట్లు.

నూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా కోమట్లు దమతమ చిక్కుచిల్వను దెచ్చినింపఁగాఁ జాలకపోయెఁగనుక, నాజ్ఞాతులు గొల్లలు దమకుఁగల వస్తువులు దెచ్చివేసే మార్గం.

దరువు నల్లకంబళి గొంగళ్ళు
చిల్లకొలలు దెచ్చిరిపుడు
గోవిందుని విడిపింపను.

పురజనులు వ. : వినవయ్యా బలభద్రా! మాకుఁగలిగిన బట్టి, పాత్రలు, చెంబులు, కంబళ్ళు, అడ్డలు, ముంతలు, బొంకాయచిప్పలు పెదురడ్డలు మొదలైన దంత వేసితిమి. అందువలన గదలుసటుల నుండలేదయ్యా.

నూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నానకలపైనవారునారదుని నడిగికొనంగా, నారదుఁడు కృష్ణుని విడవజేపననఁగా నా పురజనులు దమనర్హస్వము పోయెనని తమలోదాము పలికేమార్గం.

దరువు తాతలనాటి ధనముపోయె దందనాన, కృష్ణుని
దపసి విడువఁడాయె దందనాన ౧

వెలహెచ్చు రత్నాలుపోయె దందనాన
కృష్ణుని వెజ్జితపసి విడువఁడాయె దందనాన ౨

కానువీనమెల్లఁబోయె దందనాన, కృష్ణుని
దానిపుత్రుఁడు విడువడు తందనాన 3

చెంబులు చెరువలువోయె, తందనాన, కృష్ణుని
చెళ్ళవృక్షముని విడువఁడు, తందనాన ౪

జువికలు చీరలుపోయె, తందనాన
కృష్ణుని రక్కసిముని విడువఁడాయె, తందనాన ౫

వక్కలాకులతిత్తి పోయెదందనాన
మొలనుజెట్టిన పాగచుట్ట పోయెదందనాన ౬

సొమ్ముకుసొమ్ములు వోయెదందనాన
తమకు ధిమ్ముకుధిమ్ముకు పట్టెను తందనాన ౭

అనువైన వస్తువులుపోయె దందనాన, కృష్ణుని
మునిభల్లాకము విడువడు తందనాన ౨

ముత్యాలు, పగడాలుపోయె దందనాన, కృష్ణుని
మొండి ముని విడువడు తందనాన ౯

వింతవింతసొమ్ములుపోయె తందనాన, కృష్ణుని
విడువడు మునిమర్కటము తందనాన ౧౦

చీనిచీనాంబరములువోయె దందనాన, కృష్ణుని
జీర్ణా ... విడువడాయె దందనాన ౧౧

పట్టుపీతాంబరములువోయె దందనాన, కృష్ణుని
పరగమునికోతి విడువడు తందనాన ౧౨

విడువమంటే కొంటెముని విడువడు తందనాన, కృష్ణుని
విడిపించేది యేలాగింక తందనాన ౧౩

నత్యనుండి మోనమువచ్చె దందనాన
కృష్ణుడు నరనములోనై బాధదెచ్చె దందనాన ౧౪

తనకు గృష్ణుని లొంగజేసె దందనాన, యిది
మనకు నెంతబాధదెచ్చె దందనాన ౧౫

మాయనెఱుంగక మోనపోతిమి తందనాన
ఇంక మనకేమిగతిగాఁబోయెని తందనాన ౧౬

ఇప్పుడు రక్షించువారెవరు తందనాన
మనమేలాగు శుభమునొందెదము తందనాన. ౧౭

సూ. వ. : అప్పురా, యీవిధంబునఁ బురజను లాద్యంతమున్ను చింతా
క్రాంతులై పలుకఁగా, నా బలభద్రుఁడు కరణీకునిఁ బిలుచుకొని రమ్మనంగా,
నా కరణీకుఁడు వచ్చేమాళ్లం పరాకు.

దరువు పండ్లుతెఱచుకొని పకపకనగుచుఁ బునుళ్ళ
కండ్లుతెఱచుచు గుంటికరణమువాఁడువచ్చెను.

(కటికముఖాంతరము)

కరణీ. వ. : శరణు శరణయ్యా స్వామి.

బల. వ. : వినరా కరణీకుడా, ఎవరిసొమ్ములు వచ్చెను. ఎవరెవరిసొమ్ములు
రాలెదు గణితము, నూడరా.

కరణీ. వ. : స్వామి, రుక్మిణీదేవి వినాగా మిగిలిన వారిదంతయు వచ్చి యున్నది.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున బలరాముఁడు కరణీకుఁడు పలికిన వాక్యంబులు విని రుక్మిణీదేవినిఁ బ్రార్థింపగా నా రుక్మిణీదేవి కృష్ణదేవుని విడిపింప వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

[పూర్వపు ద్విపద॥ శోభిల్లు రుక్మిణి శోణాశురీవి]

దరువు ఒయ్యారమున వెడలెను అందముమీఱ
నొయ్యారమున వెడలెఁదియ్యై విల్లు శరమనంగ
దొయ్యలు లందఱు గొల్వ నొయ్యన రుక్మిణీదేవి. ౧

నన్ను పయ్యెదలోనఁ జిన్ని చన్నులు చెలంగఁ
బున్నేమ చందురు నరిఖలు మోము వెలుంగంగ. ౨

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున వచ్చిన రుక్మిణీదేవిని నాపె దెచ్చిన వస్తువులను జూచి యా నకలజనులు పరియాచకముగాఁ బలికే మార్గం.

దరువు ఎంత హమికె తేవచ్చే నీ రుక్మిణి యిప్పుడు నీటుగ
వింతలెల్లఁ జూడరమ్మా. ౧

ఆరచేయంత తల్లిలోనేమో మూసుకోదెచ్చె
నందువల్ల విడిపించె దాక్కర్కము. ౨

ఎంత తెచ్చునో ధనమేమున్నదో యనియంతిమి
అంత బయలాయె నమ్మలార. 3

కొండతి ధనములెల్లఁ గొండవలె నుండంగ
నిందువల్ల నేమిగాఁ బోయిని. ౪

పాదమున నావంజ వేసినరీతి
నఖియ దెచ్చిన వస్తువంతె. ౫

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నకలజనులు పరియాచకము సేయు చుండు నయ్యవంజంబున, నా రుక్మిణీదేవి నారదునికిఁ గృష్ణునికి మంగళహారతి సేవఁ మార్గం పరాకు.

దరువు జయమంగళం శుభమంగళం
మంగళం మంగళాకార మూర్తికిని
మంగళం విశాల కీర్తునికిని
మంగళం నిజభక్త పాలనైక ప్రీతునికి

మంగళం పాండవా సారథికిని
జయమంగళం శుభమంగళం.

౧

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా రుక్మిణీదేవి యీ రీతిఁ బ్రదక్షిణ నమస్కారము సేసి, యీ తట్టలోనుండే ధనమాద్యంతమున్ను.....తాను దెచ్చిన తులసిదళము నా తట్టలో నుంచగానే, యీ కృష్ణుఁడుండే తట్ట, పొడవుగా నున్న తులసిదళముంచిన తట్టక్రిందుగా నుండగాను, నకలజనులును సంతోషమంది యుండు నమయంబున, నా నకలమైన ధనమున్ను సొమ్ము సొమ్మంధమున్ను తెమ్మని యీ బలరాముఁడు వారివారి సొమ్మెత్తుకొని పొమ్మనఁగా వారువారు సంత సమునఁ దమతమ సొమ్ము గుర్తులు సెప్పి గైకొనే మార్గంబు పరాకు.

దరువు ముత్యాల కుతికంటు యిది నాదిపోవె
ముదిత మా బావ యిచ్చినది గాదటవె.

౧

కెంపుల కమ్మలు యివి నావి పోవె
ఇంపుగ మా తల్లి చేసి యిచ్చినవిగాదటె.

౨

పచ్చల కడియము లివి నావి పోవె
పడుచా! పెండ్లిలో నిన్న యిచ్చినవి గాదటె.

౩

హెచ్చువెల ముక్కర, యిది నాది పోవె
మెచ్చి కృష్ణుఁడు మొన్న యిచ్చినది గాదటె.

౪

నందిటి దండలు ఇవినావి పోవె
నవతి నా తాత, యిచ్చినవి గాదటె.

౫

అందెల జోడు ఇదినాది పోవె
అటుబో యత్త నమర్రాడినప్పడిచ్చినది.

౬

రత్నాల పదకము లివి నావి పోవె
రం.....త మాతండ్రి యిచ్చినవి గావటె.

౭

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున, నా యష్టమహిమలు దమతమ సొమ్ము సొమ్మంధాలు గుర్తు సెప్పి తీసికొన్న తదనంతరంబున నకలమైన జనులు దమతమ వలువలు.....ల్వనము గుర్తు సెప్పి యెత్తుకొనే మార్గం.

దరువు పట్టుపీతాంబరము నాది పలుకకుర
వోడ జేరాన వచ్చిన.....
మనత కానవచ్చె పోరా నీవు చాలుఁజాలు.

౧

కంచెదోవతిజోడు నాది మంచిదిగా, నా పెండ్లిలోఁ గొన్నది
పంచెలివి నావినివు మించియ.....చాలుఁజాలు.

౨

చెంబులు చేరువలు నావి చేరకురా మొన్న నంతలోఁ గొన్నవి
కంబళ్ళు గిన్నెలు నావి కంచములు నావి, యంటకుర
చాలుఁజాలు. 3

సూ.వ. : ఆవురా, యీ విధంబున నీరీతి నకలజనులు దమతమ సొమ్ము
లెత్తుకొని నంతోషమంది, యీ రుక్మిణీదేవిని స్తోత్రము చేసేమార్గంబు పరాకు.

దరువు మాపాలి దైవము, మా పెన్నిధానము
మా...ప్ర నీవెనుమ్మి రుక్మిణీదేవి. ౧

చక్కని తల్లివి సాక్షాత్తాదిలక్ష్మివి
నిక్కము రుక్మిణి నిను నుతింపనేర్తుమే. ౨

నత్య ధారవేసి నా సామిని విడిపింప
నిత్య యౌవనవతి నీవే చతురవమ్మ. 3

మానినీ నీవు మగువలకుఁ బ్రాణ
దానము సేసితి ధన్విని విడిపించి. ౪

కులగిరులను బోలు కలధన మెల్లనీ
తులసీదళముతోడఁ దులఁదూగదాయెను. ౫

సూ. వ. : ఆవురా, యీ విధంబున నకలజనులు రుక్మిణీదేవిని స్తుతిచేయు
చుండు నమయంబున, నా నారద మహా మునీశ్వరుఁడు దనలోదాను పలికే
మార్గంబు పరాకు.

దరువు ఎంతని యాశించి.....గలిగెవని
ఎంతగాహారా. ౧

ధనము నిండ వచ్చునని మనముగ నాశించియుంటిని
అ.....ది లేక సేనె. ౨
.....విరనమై నాదుల సాకుఁదెచ్చె

వరునగఁ గృష్ణు విడిపించి పరకిర్తిఁదెచ్చి. 3
హర హ.....
.....

సూ. వ. : ఆవురా, యీ విధంబున.....న వాఁడై పంతోషభరితాం
తరంగుండై, యీ రుక్మిణీదేవిని స్తుతిగాఁ బలికే మార్గంబు పరాకు.

దరువు వివవమ్మ రుక్మిణి.....
.....గదవమ్మ నీవు. ౧

చనవున ధర్మ పరిపాలనము సేసితివి
చందురువలె గీర్తి ప్రకాశింపఁ జేసితివి.

౨

.....తివి
పరమప్రియుని విడిపించు కొంటివి.

3

అరమర లేక ధనమందఱికిఁ దీసియిస్తవి
సరసము.

నూ. ప. : అవురా, యీ విధంబున నీరీతి నారదుఁడు స్తుతిసేయు నమ
యంబున నకలమైన నురమునులు నార.....మంగళములు పాడే మార్గంబు
పరాకు.

దరువు మందర ధరునికి మాధవునకు
నందకుమారునకు నరహారికి
పొందుగ న.....
.....యశోద నందనునికి
శోభానె శోభనమె.

౧

భోనల శాహజీ భూవిభుని
భానిలు.....పాలించు
వానిగ శోభన వైభవ సంతతి
ధీనంపదలిడు దేవునికి
శోభానె శోభనమె.

౨

రామ పట్టాభిషేకము

రచయిత : శాహజి

రామ పట్టాభిషేకము

జయ దశరథ పుత్ర జయరామ సుచర్మిత
జయ దివ్యమతి పాత్ర జయ జగన్మిత్ర ||జయ||
జయ శుభావహ గాత్ర జయ జగత్కృతి సూత్ర
జయభాను శశి నేత్ర జయ జితా మిత్ర ||జయ|| ౧

భువన వందిత చరణ పూతనా సంహరణ
స్సమానునరణ కువలయ హితచరణ
గోవ్యసోద్ధరణ భవభయ నిరాకరణ
పాతకొత్తరణ ||జయ|| ౨

వేణునాద విలోల విబుధ సమ్మత లీల
చాణూర మదజాల శాననా భీల
బాణ భంజన శీల పావన గుణావాల
వీణాముని విశాల వినయానుకూల ||జయ|| ౩

విమత భీకరశౌర్య వేదాంత నుతచర్య
యమి వినుత గుణధుర్య యదువంశ వర్య
కమనీయ గాంభీర్య కాంచనాచల ధైర్య
విమల మానసధార్య వినుత సౌందర్య ||జయ|| ౪

శరణు శరణు శరణు శరణు జగద్విధాయక

శరణు శ్రీహరి సాయక
శరణు శరణు శుభప్రదాయక
శరణు గిరిజా నాయక శరణు శరణు. ౧

వారణాసుర మద విదారణ దారుణామనివారణ
చారణస్తుత భువనకారణ చారుశుభద విచారణ. ౨

నిజపదాశ్రితపూత వానర నిఖిల దివిజాగ్రేసర
రజనిరమణ కళా విభాసుర విజితమత్త మహాసుర. ౩

సర్వ సంభృత చరణ కింకర గర్వితారి భయంకర
పార్వతీ హృదయేశ శంకర భవహర క్షేమంకర. ౪

మంగళం

మహిషాసుర మర్దనితే మంగళం నిత్యం

మహిత శ్రీ వర్ధనితే మంగళం

అకళంక భేలనాయై యతిలోక పాలనాయై

మకరాంక లాలనాయై మంగళం

౧

ప్రజుత సంతోషితాయై భవ్య సంభాషితాయై

మణిగణ భూషితాయై మంగళం

౨

అహినైరి సేవితాయై హరిభావ భావితాయై

మహిత సంభావితాయై మంగళం

౩

శహజేంద్ర పూజితాయై నజ్జన దీపితాయై

మహిమా విరాజితాయై మంగళం

౪

మహిషాసుర మర్దనితే మంగళం.

సూ. వ. : దేవతా ప్రార్థన.

శ్లో. లంబోదర స్సర్వ విద్యాలంబోదర హనన్ముఖః
బంధురస్తుత్వి సుగుణైర్బంధురస్తు భవన్ముదే.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున విష్ణేశ్వరుని పాద పద్మములకు వందన మాచరించి యీ తదనంతరంబున, మఱియే విధాననంటేను.

శ్లో. నృత్యాకారగతైః కరాబ్జవలనై స్త్రాలాయితైః కంకణ
ప్రక్కానై శ్శుభితాంగతైర్ముఖ వలల్లోలంబ మాలారుతై
ర్వీణాయా మృదుగీతిభిః పరవశాశ్చాళీ జనాఃకుర్వతే
వాగ్దేవీ వదనాంబుజే నివసతు శ్రీ గాహ పృథ్వీపతేః.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నరన్వతిదేవి పాదపద్మములకు వందన మాచరించి యీ తదనంతరంబున మఱియు నే విధాన నంటేను.

శ్లో. చండస్తాండవ కాండ శౌండ మహిమా శుండాల తుండోన్నమ
చ్యుండా దండ పిచండ బాండ విహరకుండల్య ఖండశ్రయై
తందూద్దండిత చండ డిండిమ ముఖో డిండిర పండోద్వమ
త్కాండైర్మండిత గండ మండల జటా ఖండోఽస్తు చండిపతేః.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ బరమేశ్వరు పాదపద్మములకు వందన మాచరించి యీ తదనంతరంబున మఱియు నే విధాన నంటేను.

శ్లో. వందే తందేవదేవం వరసుర పటలీమౌళి మాణిక్యదీప
శ్రేణీ నీరాజిత శ్రీచరణ నరనిజ ధ్యానయోగాది భాజాం
భక్తానా మీప్సిత్తార్థాకలన పటు చతుర్బాహు శౌభాంచితశ్రీ
చక్రాబ్జాది ప్రభాభిశ్శమితి జగదమం శాశ్వతం కృష్ణ దేవమ్.

నూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున శ్రీకృష్ణదేవుని పాదపద్మములకు వందన
మాచరించి యీ తదనంతరంబున మఱియు నే విధాన నంటెను.

శ్లో. శ్రీ యమురు దీశదాంతే శాహభూపాలమౌళేః
కలితశుభదయా సాకృష్ణదేవన్య వీక్ష
అభినవ వనమాలాఽఽమోద హృద్యాన వద్యా
నిలపరిచయ లబ్ధానంద భక్తప్రజన్య.

శ్లో. శ్రీమానస్తు నశంకరో నిజ శిరశ్చంద్ర స్రుతాచ్ఛామృతా
స్థావాకార బహస్పముగ్ధత కృపానిష్ఠ్యంద హృష్యజ్జగత్
అన్యోన్యాకృతిభేద దున్సహగతిః [వాగర్త] దాంపత్యభాక్
అన్వర్థాక్షర నామరూప విభవస్తే భూయసే శ్రేయసే.

శ్లో. శాపేంద్ర స్సకలానవద్య నుకళా పాండిత్య జాగ్రద్యశో
హరాలంకృత దిగ్వధూకుచతటి కాశ్మీర చంచన్యహః
అత్రత్యాః కవయశ్చతుర్విధ మహాసాహిత్య నిర్వాహకా
స్సౌఽహంచే ద్దశరూపకాభినయ ధీపారంగ తరంగతః.

జయ జయశ్రాంత విశ్రాణనరాధేయ

జయజయ సుప్రశస్తాభిధేయ

జయజయ లోకరక్షణ దక్షణోపాయ

జయజయ శౌర్య తేజస్సహయ

జయజయ శృంగార సారాంగజప్రాయ

జయ జయ నిర్వాహజ సత్కృపాయ

జయజయ మహాప్రతాప యశస్సమాజ

జయ జయాశ్రిత లోకనిర్జర మహాజ

జయజయ యేకధారుణీతలైశ్వర తనూజ

జయజయదాదర భోనల శాహరాజ.

నూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున మఱియు నే విధాన నంటెను.

నాంది ద్వి. శ్రీ జానకీనాథ శ్రితదైత్యయాథ
రాజీవదళనేత్ర రమణీయగాత్ర
మనవర్ణ నమనీల కరుణాలవాల
వననిధి గంభీర వైభవదార

పాకశాననమిత్ర భవ్యచారిత్ర
 శ్రీకర గుణసాంద్ర శ్రీరామచంద్ర
 నీకు నే మ్రొక్కెద నెమ్మదితోను
 ఆ కాళిదాసాదులగు కవీశులకు
 సారెకు నేను నంజలి నొప్పజేసి
 శ్రీరామ పట్టాభిషేక నాటకము
 గావించెదను మదిగడు భక్తిమీతి
 భూవలయాన నస్సాదు భక్తిమీతి.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున సభిష్టదేవతావందనంబు గావించి, నఖా
 నాయకాదుల నభిషేకించి, శ్రీ శాహమహారాజు ప్రణీతంబైన శ్రీరామ పట్టాభిషేక మనెడు
 నాటకంబుఁ గథాక్రమముగా వినిపించెదము. వివి నవధరింపరయ్యు.

కథానంగ్రహము

ద్విపద శ్రీరామచంద్రుఁ డాశ్రిత హితేదయుఁడు
 వారిజ బంధుఁడు వంశవర్ధనుఁడు
 మనులు రావణకుంభ కర్ణాదులైన
 దనుజుల మర్తించి దయమీతి నిపుడు
 గరిమ మీతింగ లంకాపురమునను
 బరంగ విభీషణ పట్టంబుఁ గట్టి.
 జనశరణ లక్ష్మణ నహితుఁడై వేగ
 నను వెందగా నయోధ్యకు రాగనపుడు
 మును హనుమంతుని ముదమునఁ బిల్చి
 మనతతో భరతుని కడకుఁ బంపుటయు
 నకలేకుఁ డగు రామచంద్రు సేమంబు
 హనుమంతుఁడును దెల్పునట భరతుండు
 సంతసిల్లుచునంత శత్రుఘ్నుఁగూడ
 వింతగా రామభూవిభు నెదుర్కొనుట
 ధృణీశ్వరుఁడు దన తమ్ముల మిగులఁ
 గరుణతోడుతఁ జూచి కొగిలించుటయు
 సనుజులతో రాముఁడయ్యయోధ్యకును
 జనుదెంచుటయు నంత నజ్ఞనుల్వొగడ
 వెలయంగ రీతుల వేడ్కతోభాను
 కులుఁడు శ్రీరాముండు కొలువుండుటయును
 జెలుపుమీతినయట్టి శ్రీరామభ ద్రు
 కొలువుకు నందఱు గోరి వచ్చుటయు
 మునిచంద్రుఁడు వశిష్ఠముని వచ్చుటయును
 ననువెంద దైవజ్ఞు లయదెంచుటయును
 దేవేంద్రుఁ డాదిగా దేవతలెల్ల

వేవేగ చనుదెంచి విజయలగ్నమునఁ
బట్టంబు శ్రీరామభద్రుని కవుడు
గట్టిగా మిగుల వైఖరిఁ గట్టుటయును
ననియెడి కతలచే నమరుచునుండు
పనువడి శ్రీరామపట్టాభిషేక
మనువొంద శాహేంద్రుఁ డతిభక్తిమీఱి
మనతతో రచియించెఁ గవులు మెచ్చఁగను.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున భూరిగుణోదార వేషభాషాది భూషితంబై
శ్రీ శాహమహారాజ ప్రణీతంబగు రామపట్టాభిషేకం బనెడు నాటకంబునందుఁ దెలుత
వినాయక ప్రార్థన సేయఁగా నవుడు విఘ్నేశ్వరుండు వచ్చే మార్గం.

ద్విపద పాశాంకుశంబులు పరగహస్తముల
భానురకనక ప్రభల్విలనిల్లఁ
బొనఁగ లంబోదరంబున నాగవితతి
యనమానకాంతితో నాడుచుండంగ
వలనొప్ప మూషిక వాహనంబెక్కి
వెలయ విఘ్నేశుండు వేడ్కతో వెడలె.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా విఘ్నేశ్వరుండు వచ్చే మార్గం పరాకు.

దరువు ముదమునఁ గుండలముల రుచు లమరఁగ
నిదె వెడలెను విఘ్నేశ్వరుఁ డివుడు.

౧

కర్ణతాళములు గదలఁగ నల్లన
నర్వర్ణనిభుండు గణపతి తగవచ్చెన్.

౨

మూషిక వాహనమున నొప్పుచు శుభ
వేమడు వెడలెను విఘ్నేశ్వరుండు.

౩

తన లంబోదరమున పజులాడఁగ
మనతను వెడలెను గజముఖుఁ డివుడు.

౪

మోదముతో గణముఖులు గొలువఁగ
మోదక హస్తండు ముదమున వెడలెన్.

౫

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా విఘ్నేశ్వరుండు వచ్చిన యీ తదనంత
రంబునఁ గథానం విధానం బేవిధాననంచేను. ఆ భరతశత్రుఘ్నులు గొలువుకు వచ్చు
నమయంబున వారి వాకిట కటికవాఁడు హెచ్చరిక దెలుపవచ్చే మార్గం.

దరువు పట్టె నామమును బెట్టి బరికోలఁ గేలఁ బట్టి
దట్టిపైని దుప్పటి గట్టిగాఁ గట్టి

జుట్టునిండ పూలు నుట్టి మిట్టపండ్ల నెగ బెట్టి
యట్టహాసముతో వికటాంగుఁడు వచ్చె.

సూ. వ. : ఎవరోయి, యొక్కడనుండి వచ్చితివోయి, చెప్పవోయి. నాయఁడా.

విక. వ. : ఆ, యేమంటా.

సూ. వ. : నీ వెవరు, ఎక్కడనుండి వచ్చుచున్నావు. మాకుఁ దెలియఁ జెప్పవోయి.

విక. వ. : ఆ, నేనా, నన్నా, నన్నే యడుగుతావా. మీ యయ్యాకొడ్కా. నన్ను, ఎవరంటా యడిగేవు.

సూ. వ. : అవునోయి, చెప్పవోయి.

విక. వ. : నేనా, మా భరతయ్య, శత్రుఘ్నయ్య వుండారె, వారి నగరి వాకిటనుండే కటికవాడనురా, నేను.

సూ. వ. : అహా, భరత శత్రుఘ్నులవారి కటికవాడవా. మంచిది గంటివి నీ ఎక్కడకు వచ్చినవని యేది చెప్పవోయి.

విక. వ. : మరి మా భరతయ్య, శత్రుఘ్నయ్య యీడకుఁ గొలుపునకు వచ్చుచున్నారు. అందుకు ముందర నన్నంపించి చదురు ముస్తీదుసేసి డెబ్బైరెండు వినియోగాలవారిని ముస్తీదుగా నుండమని చెప్పి రమ్మన్నారు గంటికాఁగా వచ్చినాను.

సూ. వ. : ఓయి నాయఁడా ! డెబ్బైరెండు వినియోగా లవఁగా నేమేమోయి.

విక. వ. : నీళ్ళు కట్టేది, తోరణాలు చల్లేది, బియ్యం గియ్యం, పప్పు గిప్ప, నేయి గీయి, యిదంతా ముస్తీదుగాఁ జేసేందుకు వచ్చినానోయి.

సూ. వ. : ఓయి నాయఁడా ! పప్పెవరికి గిప్పెవరికి, నెయ్యెవరికి, గియ్యెవరికి, యిదంతా యెవరికిఁ జెప్పవోయి.

విక. వ. : నేయి నాకు, గీయి మా భరతయ్యకు. పప్పు నాకు, గిప్ప మా భరతయ్యకు. బియ్యం నాకు, గియ్యం మా భరతయ్యకు. విడిది నాకు, గిడిది మా భరతయ్యకు. అంతా నాకు, గింతా మా భరతయ్యకు.

సూ. వ. : మంచిది గంటివి. డెబ్బది రెండు వినియోగాల వారలను ముస్తీదుగా నుంచుచున్నాము. మీ దొరను తోడ్కొనిరావోయి.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా కటికవాఁడు వచ్చి హెచ్చరిక దెల్పిన యీ తదనంతరంబున నా భరత శత్రుఘ్ను లిరువురును దమ నిత్యకౌలువునకు వచ్చే మార్గం బేవిధాన నంటేను.

చ. కర జలజంబునందు వరకార్యకమున్ విలసిల్లఁగా జనల్
శిరమునఁ దేజరిల్ల శశిశేఖరు కైవడి నారచీరలన్
గరిమను గట్టి ముందుగ వికాసముతోడ జనుల్ నుతింపఁగా
భరతుఁడు వచ్చెఁ గొల్తునకు బాగుగఁ దమ్ముఁడు సేరి కొల్పగన్

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా భరతశత్రుఘ్నులు నిత్యకొల్వినకు వచ్చే మార్గం పరాకు.

దరువు కనకమయమయిన ధనువును
 గరయుగముననుఁ బూని
 తన శత్రుఘ్నునితోడ వెడలెను
 మనుఁడు భరతుఁ డిపుడు.

విక.వ. : రాజాధిరాజ రాజపరమేశ్వర, రాజమార్తాండ రాజనక్షత్రచంద్రుడయి, పరాకు. ఇదిగోనయ్యాస్వామి కొలువుకూటము శృంగారింపఁబడినది కొలువునఁ గూర్చుండుడయ్య స్వామి.

భర. వ. : రారా కటికవాడా! వాకిట నెవరున్నారు చూచిరారా.

విక. వ. : మాభాగ్యంసామి. ఎవర్రా వాకిటకాడ.

హను. వ. : రావోయి కటికవాడా, హనుమంతుఁడు వచ్చినాడని, భరతేశునితోఁ బల్కరించవోయి.

విక. వ. : మన్నిగంటి. ఈడఁ గూకుండు, సామి! హనుమంతుఁడు వచ్చి యున్నాఁడు.

భర. వ. : తోడ్కొనిరారా.

విక. వ. : మాభాగ్యం, రావోయి, హనుమంతుఁడ, మాభరతుఁడు ఏలుచుకొని రమ్మన్నాఁడు, రావోయి

హను. వ. : మహాభాగ్య మాయెనోయి. శరణు శరణయ్యా స్వామి.

భర. వ. : రావోయి హనుమంతుఁడ, యెక్కడనుండి వచ్చితివి తెలియఁ జెప్పవోయి.

హను. వ. : అతిరుసే తెలియఁజెప్పెదఁగాని వినవయ్యా స్వామి.

ద్విపద ఉరు కువలయచంద్ర! యురుకృపాసాంద్ర!

 నీరధిగంభీర నిర్మలాశార

 నరన సద్గుణహర శత్రుసంహర

 భరతమహిపాల భానురశిల

 వినవయ్య దెలిపెద విశదంబుగాను.

 ననువెందగా నేను వచ్చినరాక

 వేవెగ శ్రీరామవిభుఁడని లోస

 రావణు నమయించి లంకాపురమునఁ

 బరగ విభీషణు పట్టంబుగట్టి

 ధరణిఁ గైకొని తమ్ముఁడు దాను

 వరున నుగ్రవాది వాసరుల గొలువ

నరుదెంచుచున్నవాడా యయోధ్యకును
మునుకొని ననుబుల్చి ముదమున మీకుఁ
దన తెఱంగెల్లను దద్దయుఁ దెల్పు
మని పంప మీకడ కతివేగమునను
జనుదెంచితిని నేను సంతసంబునను.

భర. వ. : రావోయి హనుమంతుఁడ ! నీ వాక్యంబులు విని చాల ధన్యుఁడ
నైతిని.

దరువు చాలధన్యుఁడనైతిని
శ్రీరామచంద్రుని సేమము వింటిని
మేలు హనుమంత రమ్మా
సొమ్ములను మిగుల నిచ్చెదను గొమ్ము
రావోయి హనుమంతుఁడ !
నీవాక్యంబులు విని చాలసంతోషమాయెను
ఇందవోయి బహుమానము దీసికొనవోయి.

హను. వ. : మహాభాగ్యమయ్యా స్వామి.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా హనుమంతుని వాక్యంబులు విని
భరతుఁ డానందభరితుఁడై దమ్ముఁడైన శత్రుఘ్నునిఁ జూచి పలికే మార్గం.

భర. వ. : వింటివా శత్రుఘ్న ! యీవేళ శ్రీరామవిభుని సేమమెల్లను,
సామి జంటగా జనకజాలక్ష్మణ సహితుఁడై సనుదెంచుచున్నాఁడట.

శత్రు. :

దరువు ఎన్నిదినములాయె శ్రీరామునిఁ గనుఁగొని యిప్పుడు సూడఁగల్గెను
అన్న ! ధన్యులమైతిమి మాన్యులమైతిమి పుణ్యులమైతిమి మనము.

భర. :

దరువు అందము మీఱగ వేగమె
యీ జనులందఱితోఁ గూడను
పొందుగ శ్రీరామచంద్రుని కెదురుగఁ
బోయి పత్తము మనము.

శత్రు. :

దరువు బాగాయెనటువలెఁ బోదాము
శ్రీరామభద్రుని కెదురుగను
వేగమె యోయన్న భరతేశ
వేడుము వేడుక మీఱగను.

భర. వ. : వినవేయి శత్రుమ్మ! వనిష్ఠమహామునీశ్వరుని బిలిపింపవేయి.

శత్రు. వ. : రారా కటికవాడా! మన వనిష్ఠమహామునీశ్వరుని పిల్చుకొని రారా.

విక. వ. : మహాభాగ్యము సామి.

నూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా వనిష్ఠమహామునీశ్వరుని బిలుపు మనఁగా నా వనిష్ఠమహామునీశ్వరుఁడు వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు కరమున దండము మెఱయంగ
రుద్రాక్షనరములు మిక్కిలి నరనతఁదనర
గరిమను దన శిష్యగణములతోఁగూడ
నరుదెంచె వనిష్ఠపరముని యిపుడు.

వని. వ. : ఎవరోయి కటికవాడు.

కటి. వ. : అదెంతా. మేము వచ్చినామని చెప్పిరారా.

విక. వ. : మన్నిగంటి, యీడనుండు. సామి! మేము వస్త్రమి.

భర.వ. : ఛీ నీవేల వచ్చితివి. వాకిట పదిలముగా నుండరా.

కటి.వ. : మహాభాగ్యముసామి. ఓ మీయయ్యాకొడ్డ! అక్కడనుండు.

వని.వ. : ఓరి వెళ్లిముండాకొడక! యేమిసెప్పి వచ్చితివిరా.

కటి.వ. : నేను వచ్చినానని చెప్పివస్త్రరా.

వని.వ. : ఓరి నిర్భాగ్య, వనిష్ఠ మహామునీశ్వరుఁడు వచ్చినాడని చెప్పిరారా.

కటి.వ. : మాబాగు, సామి. ఏమో తెలియదు, వనిష్ఠమంట వచ్చివుండాడు.

భర.వ. : ఓరి, వనిష్ఠ మహామునీశ్వరుఁడా! తోడ్కొనిరారా.

కటి.వ. : మా భాగ్యము సామి. రావయ్యా వనిష్ఠ మహామునీశ్వరా!
మిమ్ములఁ బిల్చుకొని రమ్మన్నారయ్యా.

వని.వ. : మహాభాగ్యమాయినేయి.

భర.శత్రు. వ. : శరణు శరణయ్యా! వనిష్ఠ మునిచంద్రా!

వని.వ. : చింతితార్థ నిధిరస్తు.

భర.వ. : కుర్చీవయ్యా స్వామి. నేడు నంతోపవార్త వింటిమి.

వని.వ. : అదెటులనోయి. తెలియజెప్పవేయి.

భర.వ. : అయితే చెప్పెదఁగాని వినవయ్యా. మన రామభద్రస్వామి రావణ కుంభకర్ణాదులను సంహరించి లంకాపురంబున విభీషణ పట్టంబుగట్టి, సీతాలక్ష్మణ

నమేతుడై యయోధ్యా పురంబునకు వచ్చుచున్నాడట. అందుకుఁ దమ వృత్తాంతంబు మనకుఁ దెల్పుమని హనుమంతు నలపించినారయ్యా.

వసి.వ. : భళా భళా మహా లెస్సాయెను. మహా సంతోషమాయెను. నేఁడు మహానుదినము. ఎన్నాళ్లాయెను స్వామి సేమము విని. నేఁడు వింటిమే. జన్మసాఫల్య మాయెను.

భర.వ. : వినవయ్యా! వసిష్ఠ మునిచంద్ర! స్వామి వచ్చుచున్నాడే, యెదురుగాఁ బోవలెఁ బోవుదము రావయ్యా.

వసి.వ. : వినవోయి భరతేశ! రామభద్రస్వామి యయోధ్యా పురంబునకు వచ్చుచున్నాడే తలవర్లను బిలిపించి పట్టణము శృంగారింప మనవోయి.

భర.వ. : మహాభాగ్యమాయెనయ్యా. అదెవరురా కటికవాఁడా.

కటి.వ. : స్వామి.

భర.వ. : తలవర్లను బిలుచుకొనిరారా.

కటి.వ. : మా భాగ్యము.

సూ.వ. : అవురా, యివ్వధంబున, నా భరతేశుఁడు తలవర్లను బిలుపుమనఁగా నవుడు తలవర్లు వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు అరిగలు కత్తులును విండ్లును
 మెఱయుఁ దుపాకులు తుడుములును
 కరములఁ బూనుకొని తలవరు
 లరుదెంచిరి క్షడువితగను.

తల.వ. : ఎవరోయి కటికవాఁడు తలవర్లు వచ్చినారని యేలినవారితోఁ బల్కరించి రావోయి.

కటి.వ. : మస్త్రిగంటి, యీడనుండుడు. సామి! తలవర్లు వచ్చినారు.

భర.వ. : తోడ్కొనిరా.

కటి.వ. : మహాభాగ్యముసామి. రారోయి తలవరులారా. మిమ్ములను బిల్చుకొని రమ్మన్నారు.

తల.వ. : మా భాగ్యం. అదారా అడిశేవా మున్నెపాకట్టుం పొరకు నా మల్లా అర్ధం పొరకెపోవేం. కుంబుదురోంశామి పరాకు.

భర.వ. : రారోయి తలవరులారా రామభద్రస్వామి, యయోధ్యా పురంబునకు వచ్చుచున్నారు, పట్టణం శృంగారించి తోరణాలు గట్టి నీళ్ళుచల్లి యంతా ముస్త్రీదు సేయించరొయి.

తల.వ. : మహాభాగ్యము స్వామి.

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబున భరతవచన ప్రకారంబుగా నా తలవరులు పట్టణము శృంగారింపుమని చాటించే మార్గంబు పరాకు.

తల. :

దరువు పూర్ణకుంభములు దెర్రోయి, భూనురులారా !
 వర్ణన కెక్కిన రామాపనుధేళుని కెదురుగ
 వినరొయి భూనురులారా రామభద్రస్వామి
 అయోధ్యాపురంబునకు వచ్చుచున్నారు
 పూర్ణకుంభముల నెత్తుకొని యెదురుగ రండోయి.
 ముత్యాల హారతులు చేరె ముత్తైదులారా !
 నిత్యతొరణా లెత్తరొయి నిటుగా మానవులారా !
 ముత్తైదులంతా గూడుకొని ముత్యాల హారతులు దెండో
 నిత్య తొరణాలు కట్టండో
 కదళి కంబాలు నిలుపరొయి మన కాపులారా !
 ముదమునఁ బన్నిరు చల్లరె మోహనాంగు లారా ! మీరు
 కాపులంతాగూడి కసళి కంబాలు నిల్పి
 వీధులంతా చక్కఁచెని పన్నిరు చల్లండో
 అంగళ్ళు శృంగారింపరొయి అతిపర్తకులారా !
 సంగీత మేళముతో రారె రంగుగా నో వేశ్యలారా !
 సెట్టివర్తకులందఱు గూడుకొని
 అంగళ్ళు శృంగారింపండో !
 వేశ్యలందఱు సంగీతమేళముతో
 స్వామికి నెదురుగా రండో !

తల.వ. : స్వామి ! పట్టణమంతా శృంగారించితిమయ్యా స్వామి.

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబున నా తలవరులు పట్టణము శృంగారించిన యీ తదనంతరంబున భరత శత్రుఘ్ను లిరువురును బాదచారులై వనిష్ట మహా మునిశ్వర సహితంబుగాను రామస్వామి కెదురుగా వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు ముదమున శత్రుఘ్నుఁడు
 సాదరమునఁ గొలువగా
 పాదుకలు శిరనున నుంచి
 భరతుఁడు వెడలెను
 వెడలెను సకల పరివారములు
 సరసతను గొలువఁగ
 అకళంకములతోను.
 అన్ననుఁ బొడఁగన వెడలె.

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబున నా భరత శత్రుఘ్నులు రామస్వామి కెదురుగా వచ్చు నవసరంబున నావలి కథా సంవిధానంబే విధాననంటెను. రామ

భద్రస్వామి సీతాలక్ష్మణ సమేతుడై నకల వనచరులు గొల్వఁగా నయోధ్యాపురంబు నకు వచ్చే మార్గంబే విధాననంచేను.

ద్విపద పున్నమచందురుఁబోలు మోమునను
 వెన్నెలకైవడి విలసిల్లు నగవు
 నీలమేఘము ఛాయ నిరనించుమేని
 మేలైన కాంతులు మెఱుంగు లీనగను
 మెఱుపుచందంబున మేటి కార్ముకము
 కరపంకజంబున గరిమతోఁ జెలఁగ
 మీఱిన జడలును మేలైన నార
 చీరలు ధరియించి శివుని కైవడిని
 కరుణారసంబు వైఖరి మీఱఁగాను
 ధరణిజయును సుమిత్రా తనూజుండు
 నిరుగడలందును నింపొందిరాఁగ
 వరుదైన భక్తితో నా విభీషణుండు
 ముదమున మ్రొక్కుచు ముందర నడవ
 మది చెలంగగ హనుమంతుండు గొల్వ
 నకల వానరులెల్ల నన్నుతిసేయ
 నకలేశుఁడగు రామచంద్రుండు వెడలె.

నూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా రామభద్రస్వామి వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు జనకజలక్ష్మణ సహితుడై
 శ్రీరామజననాథుండు వెడలె
 వనచరులు గొలువఁగ
 వరుస జడలు నారవలువలు ధరియించి
 పరమేశుఁడన రామభద్రుఁ డిపుడు వెడలె.

నూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున రామభద్రస్వామి వచ్చిన యీ తదవంత రంబున నా భరతేశుండు రామభద్రస్వామిని గమంగొని పలికే మార్గం.

దరువు శరణు శ్రీరామచంద్రా! స్వామి
 శరణు లక్ష్మణ దయాసాంద్ర
 శరణు శరణు ఉపేంద్రా! స్వామి
 శరణు రాజదేవేంద్రా!

భర. శ్రీ. వ. : శరణు శరణయ్యా స్వామి.

రామ. వ. : రావోయి భరతేశ. శరణు శరణయ్యా వనిష్ట మునిచంద్ర.

దరువు మ్రొక్కెదవయ్యా వనిష్టమునిచంద్ర

వని. వ. : నీకు నిక్కము మేలు గావలె నికు శ్రీరామభద్రా !

వని. వ. : రావోయి రామభద్రస్వామి. మిమ్ముఁ జూచి పెక్కునాళ్ళాయెను. జప్పడు చూడఁగల్గితిని. చాల నంతోషమాయెను.

రామ. వ. : రావోయి భరత శత్రుఘ్నులారా, యిదిగో విభీషణుఁడు, సుగ్రీవుఁడు, నకలవనచరులు వచ్చినారు. జేటి తీసికొనుడోయి.

భర. శత్రు. వ : మహాభాగ్యమాయెను స్వామి.

నూ. వ. : అవురా, యివ్విధంబున రామభద్రస్వామి భరతశత్రుఘ్నులను కొఁగిటఁజేర్చినవాడై వారలను జూచి పలికే మార్గం.

దరువు సేమామె మీకిప్పుడు ఓ భరతేశ !
సేమామె మీ కిప్పుడు సేమామె మీ కిప్పుడు
సేమామె భరతేశ సేమామె కొశల్యకు ఓ భరతేశ.
సేమామె బంధులకు సేమామె మిత్రులకు
సేమామె జనములకు ఓ భరతేశ.

భర. వ. :

ద్విపద విమలాంబుదశ్యామ వినవయ్య రామ
కమలాప్తకులసోమ కమనీయ నామ
మీ పాదపద్మముల్ మేము గనుఁగొన
నేవున మా కోర్కె లెల్లనిద్దించెఁ
బొందుగ మీదయ పొంది యీ జనులు
అందఱు సేమమై యమరి యున్నారు
తడయక శ్రీరామ తడవేల యింక
అదె యయోధ్యాపురి యర్పింతురమ్ము.

రామ. వ. : మహాభాగ్యమాయెను.

నూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున రామస్వామి పలుకులు విని వసిష్ఠుఁడు రామస్వామినిఁ జూచి పలికే మార్గం.

ద్విపద వినవయ్య శ్రీరామ విఖ్యాతనామ
మనువంశకుల దీప మననిజరూప
బాగుగా పితృవాక్య పరిపాలనంబు
వేగమే గావించి విజయంబు పూని
రావణాదులనెల్ల రణమునఁ గూల్చి
దేవతలెల్ల నుతింపనివేళ
చనుదెంచితివి చాల నంతోషమాయె
నిను గొనియాడంగ నేర్తునె నేను
మనతతోఁ బట్టంబుగట్టుకొను మిఁకను
జనుల బాలింపుము జననాదచంద్ర.

రామ. వ. : విసవయ్యా స్వామి ! మీయొక్క యాశీర్వాదబల మింతేగాద. మంచిది, యా తీరుననే, యయోధ్యాపురికిఁ బోవుదము రావయ్యా.

సూ. వ. : అవురా, యివ్విధంబున నా రామభద్రస్వామి సీతాలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్ను హనుమత్ప్రజేతుఁడై సుగ్రీవాది వనచదులు గొలువఁగా, నా రామభద్ర స్వామి నకల నన్నాహముతోడనుగూడ నకల పరివారములు గొల్వఁగా నయోధ్యా పురంబునకు వచ్చే మార్గంబు. నేఁడు నాడై నాఁడు నేడై నవరసాలంకారమై విచిత్రార్థమై యుండవలెఁ బరాకు.

దరువు మనత మీఁగ వచ్చెను శ్రీరాముఁడు
 మనత మీఁగ వచ్చెను
 మనత మీఁగ వచ్చెను జనులు పొగడగను
 కనకమయమైన మేటి ధనువు చేబూని
 జననాథుఁడైన శ్రీరామచంద్రుఁడు ముదముగను
 జనకజాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్ను నమేతముగ
 మనతమీఁగ వచ్చెను శ్రీరాముఁడు
 మనత మీఁగ వచ్చెను.

కటిక. వ. : రాజాధిరాజ, రాజపరమేశ్వర, రాజమారాండ, రాజనక్షత్ర చంద్రోదయ, అనహయ వీరశూర విక్రమార్కవత్సర, పరాకు. స్వామి ! ఇదిగోనయ్యా, స్వామి ! ఈ రమ్య ప్రవేశంబునఁ గూర్చుండరయ్యా.

రామ. వ. : రావోయి సుగ్రీవ ! విభీషణ, అంగద, హనుమంత, కూర్పుండ రోయి.

సముదాయ వ. : మహాభాగ్యమాయైనయ్యా స్వామి. ఆ తీరుననే గూర్చుండెద మయ్యా.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా రామస్వామి కొలువునఁ గూర్చున్న తదనంతరంబున నావలి కథావంవిధానంబేవిధాననంటెను వన్యమృగాలు కానుక గొంచు గుహుఁడు వచ్చే మార్గం.

దరువు వన్యమృగములు గొంటా
 గుహుండివుడు వచ్చె శ్రీరాము కొలువుకు
 కానుకగొంచు వచ్చె శ్రీరాము కొలువుకు.

౧

గుహు. వ. : ఎవరోయి వాకిటఁ గటికవారలు.

కటి. వ. : ఎవరోయి సీవు, ఆతల నుండవోయి.

గుహు. వ. : రావోయి కటికవాడ ! గుహుండు వచ్చినాడని రామస్వామితోఁ జెప్పి రావోయి.

కటి. వ. : మ ద్రి, యీడనుండు చెప్పి వస్తా. సామి ! రామన్న ! గుహాలు యీడకు వచ్చింది.

రామ. వ. : ఇక్కడ గుహలులేవు, కొండలులేవు, పోర.

కటి. వ. : ఐతేన్వభావమే, యీడగుహలు లేవంటా, యీడను వస్తామే. ఈడ గుహలేడనున్నవి.

రామ. వ. : పోర వాకిటకాడ జతనంగా నుండరా.

కటి. వ. : మాబాగు సామి !

ఛీ పోర, ఆతల మాదొర చాలకోపముసేసిరి. ఈడ గుహలులేవు కొండలు లేవు, నీవు దబ్బరచెప్పచున్నావని నన్ను దిట్టిరి.

గుహు. వ. : కాదుర, మీభక్తుండైన గుహుండు వచ్చినాడని చెప్పారా.

కటి. వ. : మాబాగు. సామి గుహుండు వచ్చినాడు.

రామ. వ. : పిలుచుకొనిరారా.

కటి. వ. : మాబాగు సామి.

రావోయి గుహుండా ! రామన్న పిలుచుకొని రమ్మనె.

గుహు. వ. : మహాభాగ్యమాయెను. పోదాము రావోయి.

గుహు. వ. : శరణు శరణయ్య స్వామి.

రామ. వ. : రావోయి గుహుండా ! బహునాల్లాయెను జూచి లెన్న యున్నావా.

గుహు. వ. స్వామివారి పాదాలుచూచి ధన్యుడనైతిని.

నూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున గుహుండు వచ్చినతరువాత రామస్వామి కొలువుకు మంత్రివచ్చే మార్గం.

దరువు చతురుసాయములందుఁ జతురుండతివినయ
యుతుండు, నకలజనహితుండు వేడుకను
మంత్రియైన నుమంత్రి వెడలెను
అతులితుండైన రఘుపతికొలువుకివుడు.

౧

మంత్రి వ. : ఎవరోయి కటికవాడు, నేవచ్చినానని చెప్పవోయి.

కటి. వ. : మంచిది ఈడనుండు.

సామి ! నే వచ్చినాను.

రామ. వ. : నీవేలవచ్చితివి. వాకిట పదిలంగా నుండరా.

కటి. వ. : మాబాగు.

ఓని వాకిటకాడ నందడి యాకడ తీయరా.

మంత్రి వ. : ఏమిచెప్పితివిర.

కటి. వ. : నేవచ్చినానని చెప్పితిని.

భీ యేలవస్తవి పొమ్మనెను.

మంత్రి వ. : అట్లాకాదుర. మంత్రి వచ్చినాడని చెప్పరా.

కటి. వ. : మాబాగు. చెప్పవస్తా తాళు.

సామి ! మంత్రిం వచ్చింది.

రామ. వ. : ఓరి లెన్న పరామర్శించుకొని రారా.

కటి. వ. : మస్త, సామి.

రావోయి. సి. పేరింకోమాటు సెప్పరాదా.

మంత్రి వ. : ఓరి వెళ్లిముండాకొడక ; మంత్రి వచ్చినాడని చెప్పారా.

కటి. వ. : సామి ! మంత్రి వచ్చినాడు.

రామ. వ. : పిలుచుకొని రారా.

కటి. వ. : మాబాగు సామి.

రావోయి మంత్రి ! పిలుస్తున్నారు.

మంత్రి వ. : శరణా శరణయ్య, స్వామి.

రామ. వ. : కూర్చుండవోయి, నుమంత్రిండు !

నూ. వ. : అవురా, యివిధంబున, నా వనిష్ట మహామునీశ్వరుండు భరతునిఁ జూచి పలికే మార్గం.

వని. వ. : వినవోయి భరతేశ ! రామస్వామికి పట్టాభిషేకము సేయవలె నందుకు ముత్తాలు, రత్నాలు, గోమేధికపుష్కరాగములు, నవధాన్యాలు, ఉత్తమ మైన నదుల తీర్థాలు, నకలము దెప్పింపవోయి.

భర. వ. : వినవోయి మంత్రి పట్టాభిషేక ద్రవ్యాలు దెప్పింపవోయి.

మంత్రి వ. : స్వామి, యంతా వచ్చియున్నది.

వని. వ. : వినవోయి భరతేశ ! నకలమైన ద్రవ్యాలు వచ్చెనే, పట్టాభిషేక ముహూర్తము నిశ్చయింపవలెను. పురోహితునిఁ బిలిపింపవోయి.

భర. వ. : మహాభాగ్య మాతియవనే పిలిపించెదము. రారా, కటికవాడ. పురోహితునిఁ బిలుచుకొని రారా.

కటి. వ. : మాబాగు సామి.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా పురోహితునిఁ బిలుపుమనఁగా నవుడు పురోహితుండు వచ్చేమార్గం.

దరువు పంచాగమును జేతఁబట్టి పట్టెవర్గమునుబెట్టి
ఎంచంగ దైవజ్ఞు లేతెంచిరియివుడు.

పురో. వ. : ఎవరోయి కటికవారలు వాకిట.

కటి. వ. : మీరెవరోయి.

బ్రాహ్మ. వ. : మేము, పురోహితుండు వచ్చినాఁడని చెప్పిరా.

కటి. వ. : మన్నిగంటి. ఈడనుండు చెప్పివస్తా.

సామి ! పురోహితుఁడు వచ్చినాఁడు.

రామ. వ. : ఓరి, తోడ్కొనిరారా.

కటి. వ. : మాబాగు సామి.

ఓయి, బాపనవాఁడా రారా.

పురో. వ. : మంగళావి భవంతు.

రామ. వ. : నమోనమః కూర్చుండవయ్యా.

పురో. వ. : నమస్కారమయ్యా వనిష్ఠమునిచంద్రా !

వని. వ. : అనంతనమస్కారం. కూర్చుండవయ్యా, కొండుభట్లు. రావయ్యా కొండుభట్లు. రామస్వామికి పట్టాభిషేకము సేయవలె, లగ్నము నిర్ణయము సేయవయ్యా.

కొండు. వ. : భళాభళా మహాలెస్సాయెను. ఇదే సుముహూర్తము. ఇదే సులగ్నము. నేఁడు, దా, మహాయుత్తమముగా నున్నది. పట్టాభిషేకము సేయింప రయ్యా.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నా రామస్వామి పట్టాభిషేకంబు నందు దేవేంద్రాది దేవతలు వచ్చునవనరంబునఁ దొలుత శ్రీపరమేశ్వరుండు వచ్చేమార్గంబే విధాన నంటెను.

ద్విపద శిరమున బాల శశిప్రభారురము
కరమునఁజూప డక్కాత్రిశూలములు
గళమున రుద్రాక్ష కంఠమాలికలు
జడలలోపల గాంగర్పుర నర్చనములు
కటియందు విలసిల్లుఁ గరటిచర్మంబు
పటిమతోఁజెలఁగ వైభవములతోడి
నమరుచు వృషవాహనారూఢుఁడగుచు
నమరపందితుఁడు శ్రీహరుఁడు దావెడలె.

దరువు దేవుడు వెడలె నీ శ్రీమహాదేవుడు వెడలె.
 దేవుడు శ్రీశంకరుండు తీవమీఱగనివుడు
 శ్రీవృషభవాహనముపై వేడుకతోనెక్కి
 గంగజడలలో దరంగములు మీఱగ
 నంగజహరుండు దివ్యమంగళాకారుండు దేవ
 బాలచంద్రచంద్రికలు ఫాలమున విలసిల్లి
 లాలితరుద్రాక్ష కంఠమాలికలతో వామ
 నాగచర్యోత్తరీయము నాగభూషణములలర
 నాగమదమర్దనుండు నాగశోభిల్లుచు రుద్ర
 కూలకమరుశాపములు కేలనుధరించి, భక్త
 పాలుఁడైన శాపభూమిపాలదైవమైన అదిదేవుడు వెడలె.

సూ. వ. : అవురా, యివ్వధంబున శ్రీపరమేశ్వరుండు వచ్చిన యాతదనంత
 రంబున రామభద్రస్వామి పట్టాభిషేకంబునకు దేవేంద్రుండు వచ్చేమార్గంబేవిధాన
 నంచేను.

చం. కరముననొప్పు వజ్రమును గన్నులువేయి నాల్గదిక్కులన్
 నెరయగఁజూచుచున్దిశల నిర్మల రత్నకిరీట దీధితు
 ల్మేఱయఁగ భూరివైభవముమీఱగ మత్తమతంగజంబుపై
 సురనికరంబుగొల్వ బలనూడనుఁ డింద్రుండు వచ్చెనత్తఱన్.

వ. అన్నాడుగనుక, అవురా యీవిధంబున నా దేవేంద్రుండు వచ్చే మార్గం
 పరాకు.

దరువు ఐరావతముపై నెక్కి హర్షముతో రంభాదుల
 చారుశృంగార నాట్యములుమీద దేవేంద్రుండు వచ్చె
 దివిజులు దన చెంగటను జయ జేయనుచుఁ గొలువగ
 రాజనము మీఱ నురరాజు వేడ్కతోను వచ్చె.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా దేవేంద్రుండు వచ్చిన తదనంత
 రంబున రామభద్రస్వామి పట్టాభిషేకంబునకు బ్రహ్మదేవుడు వచ్చే మార్గం బేవి
 ధాననంచేను.

ఉ. నాలుగు నెమ్మొగంబులను నాలుగు వేదములన్ బఠించుచున్
 మేలగు దోవతుల్ భుజముమీద నమర్చిన యుత్తరీయమున్
 లాలితపట్టె వర్ణనములన్ విలసిల్లు శుభాక్షతంబులన్
 ఫాలము లుల్లనిల్లగను బ్రహ్మముదంబునవచ్చె నత్తఱన్.

వ. అన్నాడుగనుక, అవురా యీ విధంబున నా బ్రహ్మదేవుడు వచ్చే
 మార్గంబు పరాకు.

దరువు నాలుగు మోములను నాలుగు వేదములు
 లీలఁ బదువుచు వచ్చె శ్రీ బ్రహ్మదేవుఁడవుడు.

సూ. వ. : అవురా, యివ్వెదంబున దేవేంద్రాది దేవతలు వచ్చిన యాతద సంతరంబున రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులకు జటావల్కములు విడిపించి కిరీట కేయూర కటక హరావళులు చీసే చీనాంబరములు గట్టనిచ్చి పట్టాభిషేకంబునకు నకల నన్నాహంబుతోడను, శ్రీరామభద్రస్వామి సీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్ను హను మత్ప్రమేతుడై నకల వనచరులు గొల్వఁగా దేవేంద్రాది దేవతలతోగూడ, పట్టాభి షేకంబునకు బయలుదేరి వచ్చే మార్గంబు పరాకు.

దరువు మణిమయములైన భూషణముల దనరంగ
మన కిరీటము శిరమునఁ దనరంగను
మనుఁడు పట్టాభిషేకమున కతిలీలను
చనుదెంచి శ్రీరామభద్రుండు వెడలె
వనచరులు చేరి కైవారములు సేయఁగ
వినయమున దేవతలు వేడ్క నుతియింప
అనుజులు గొలువఁగ నతివైభవములను
జనకజతో శ్రీరామచంద్రు డు వెడలె.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున నా దేవేంద్రాది దేవతలు రామస్వామినిఁ గనక నభయండు నవరత్న ఖచిత సింహాసనంబునఁ గూర్చుండ నేమించి నకలమైన తిర్థములచేతఁ బట్టాభిషేకము సేయు నమయంబున నారద కిన్నర కింపురుములు మంగళంబు పాడే మార్గంబు పరాకు.

మారామభద్రునికి మంగళం
మా సీతాదేవికి మంగళం
వనజాతనేతునికి వరకిరవాణికి
మనసిజ రూపునికి మంగళం
విహగ వాహనునికి విరిబొణికి, శ్రీశాహ
మహిపాలుని దేవునికి మంగళం.

ద్విపద శ్రీ వెలయంగ నాశ్రిత రక్షకుండు
భావజాకారుండు పరమ వుష్ణుండు
భోనలకులసింధు పూర్ణచంద్రుండు
శ్రీ శాహ భూపాల శేఖరుండిపుడు
శ్రీరామ పట్టాభిషేక నాటకముఁ
గోరి గావించె నెక్కుడు భక్తి మీఱ
నెవ్వరు నదిచిన నెవ్వరు విన్న
నెవ్వరాడిన మతి యెవ్వరు నడువ
ధనధాన్య చయములు దరువైన నతులు
మనమైన సంపదల్లరి రథాశ్వముల
నరుదైన భక్తిసౌనతి శోభనములు
గరుడవాహనుఁడిచ్చు గరిమ మీఱఁగను
దరణిలో నాచంద్రతారార్కముగను.

సంపూర్ణము

ఝమ్మిమ్మి పత్తభామా సంవాదము

రచయిత : శాహుజి

రుక్మిణీ సత్యభామా సంవాదము

ద్విపద

చెలువొంద రుక్మిణీ శ్రీ సత్యభామ
తొలుత వచ్చుటయు ముద్దుల కృష్ణుడంతఁ
జనుదెంచి రుక్మిణి సాదరంబు గను
ననయంబు నరనంబు లాడుచుండుటయుఁ
జక్కని కృష్ణని సత్యభామపుడు
పెక్కువ చెలిచేతఁ బిలువనంపుటయుఁ
జెలుపుని విధమెల్లఁ జెలి తెల్పఁ దెలిసి
కలఁగుచు రుక్మిణి కాంతారమునను
బొదరింటి కరుదెంచి పొంచియుండుటయు
నది యొజుంగక కృష్ణుడల సత్యఁ గూడి
వగలు సేయఁగ నందు వచ్చియుండుటయు
జగడము రుక్మిణీ సత్యభామలకు
నరయంగ నొటయు నలుక దీరుటయు
నరన రుక్మిణి సత్యసంవాదమిపుడు
నవవైఖరుల మీఁటి నాటకంబుగను
వివిధ శుభోక్తుల వినిపించు శాహ
రాజదేవేంద్రుండు రాజనంబునను
తేజంబు నొంది మేదినియందుఁ జెలఁగ.

నూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ దొలుతఁ గథానంవిధానము వినిపించిన
యనంతరంబున శ్రీ శాహ మహారాజ ప్రణీతంబైన రుక్మిణీ సత్యభామా సంవాదం
బనెడు నాటకంబునందుఁ దొలుత నిర్విఘ్నంబుగాను విఘ్నేశ్వర ప్రార్థన సేయఁగా
విఘ్నేశ్వరుండు వచ్చెడు మాఱం.

ద్విపద

పాశాంకుశంబులు పరఁగ హస్తముల
భాసుర కనక ప్రభల్విలసిల్లఁ
బొనఁగ లంబోదరంబున నాగవితతి
యనమాన కాంతితో నాడుచుండంగ
వలనొప్ప మూషిక వాహనంబెక్కి
వెలయ విఘ్నేశుండు వేడ్కతో వెడలె.

వ. : అన్నాడు గనుక.

నూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున విఘ్నేశ్వర ప్రార్థన చేయఁగా
విఘ్నేశ్వరుండు వచ్చెడు మాఱం పరాకు.

దరువు ముదమునఁ గుండలముల రుచులమరఁగ
 నిదె వెడలెను విఘ్నేశ్వరుఁ డివుడు
 కర్ణతాళములు గదలఁగ నల్లన
 స్వర్ణ నిభుఁడు గణపతి తగవచ్చెన్
 మూషిక వాహనమున నొప్పుచు శుభ
 వేమఁడు వెడలెను విఘ్నేశ్వరుఁడు
 తన లంబోదరమున ఫణులాడఁగ
 మనతను వెడలెను గజముఖుఁ డివుడు
 మోదముతో గణముఖులు గొలువగ
 మోడకహస్తఁడు ముదమున వెడలెన్.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ దొలుత విఘ్నేశ్వరుండు వచ్చిన యనంత
 రంబున శ్రీకృష్ణస్వామి రుక్మిణీదేవిని శృంగార వనంబునందు సంకేత స్థలంబునకు
 రుక్మిణీదేవిని సంవింపఁగాఁ జెలికత్తెను గూడి రుక్మిణీదేవి వచ్చెడు మార్గం.

ద్విపద బంగారు చెంగావి పావడగట్టి
 శృంగారములను రాజిలు చీర మెఱయఁ
 బద్మ బాంధవరీతిఁ బలుదిశల్ వెలుఁగు
 పద్మరాగవుఁ డీగె పరఁగ ధరించి
 మంజుల నవరత్న మయమైన యట్టి
 పంజుల కమ్మలింపలర దీనులను
 వన్నె మీఱిన తన వాలుగన్నులను
 దిన్నఁగాఁ గాటుక దీర్చి నెన్నుదుటఁ
 దెలిపెందఁ గస్తూరి తిలకంబు దిద్ది
 వెలయఁ గీర్తిడనిండ విరిసరుల్వాల్చి
 కంకణ యుగములు గరిమతో బాణి
 పంకజంబులఁబూని భామలు కొలువ
 భావజునకుఁ దవః పలమైన మంత్ర
 దేవత రుక్మిణీదేవి తావెడలె

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున రుక్మిణీదేవి వచ్చెడు మార్గం పరాకు.

దరువు వలపు నిలుపలేనుర
 ఇందుముఖులు గొల్వఁగాఁ బాదములందు
 అందెలు మల్లని మ్రోయంగ
 మందహాసము మీఱంగా రుక్మిణి వచ్చె
 మందయానముతో బొందుగ.

౧

వలరాజు శరమనంగ
 అలరతిచేత విలసిల్లు చిలుక యనంగఁ
 దొలుకరి మెఱువనంగ రుక్మిణి వచ్చె
 బలుచని చెక్కిళ్లు మెఱయఁగ.

౨

దరువు ఒయ్యారమున వెడలె నందము మీఱ ఒయ్యార.
 ఒయ్యారమున వెడలె దియ్యవిల్లు శరమునఁ
 దొయ్యలు లండుఁ గొల్ప నెయ్యన రుక్మిణీదేవి ఒయ్యార.
 నన్నని పయ్యదలోన చిన్ని చన్నులు చెలంగ
 పున్నమ చందురు నరిబోలు మోము వెలుగంగ. ౧

రాజిల్లు రూపున వలరాజు మోహముఁ జెందఁగా
 రాజహంస నడలను రాజచింబానన వెడలెను. ౨

సూ. వ. : ఆవురా, యీ విధంబున రుక్మిణీదేవి వచ్చి శృంగార వనమందు
 రమ్యప్రదేశమైన పొదరింటనుండు నమయంబున నావలి కథా సంవిధానం జే విధాన
 నంటెను. శ్రీ కృష్ణస్వామి రుక్మిణీ సత్యభామలు శృంగార వనంబునకు వచ్చిరో
 లేదో యని చూచి రమ్మని యంపింపఁగా గోపాలకులు వచ్చెడు మార్గం.

దరువు గీరునామము దిద్ది భూపణము లలరఁ
 గిలకిల నవ్వుచును
 మీఠి కృష్ణుండనుప రుక్మిణీని వెదుక
 మెఱయవచ్చె గోపాలుండు.

సూ. వ. : ఓరి మీరు ఎవర.

గోపా. : మేము గోపాలకులము.

సూ. వ. : ఇక్కడికేల వచ్చితిరి ?

గోపా. వ : కృష్ణస్వామి, రుక్మిణీ సత్యభామలు శృంగార వనంబునకు వచ్చిరో
 లేదో చూచి రమ్మనఁగా వచ్చితిమి.

సూ. వ. : చూచితిరా ?

గోపా. వ. : రుక్మిణీదేవి మాత్రం వచ్చియున్నది. సత్యభామను గానము.

సూ. వ. : అట్లా కృష్ణస్వామితో జెప్ప. పో.

సూ. వ. : ఆవురా, యీ విధంబున గోపాలకుండు పోయి కృష్ణస్వామితో
 రుక్మిణీదేవి మాత్రము వచ్చియున్నదని పలుకఁగా, ఆ వాక్యములు విని సత్యభామను
 శృంగారవనంబున కంపింపఁగా జెలికత్తెతోగూడ సత్యభామ వచ్చు మార్గం.

సీ. కులుకు గుబ్బలపిండఁ జిలుఁగుఁ బయ్యద జాఱఁ
 బలుకులు చిలుక పల్కులను మీఱ
 నొప్పైన తన వాలు కొవ్వన మందార
 నుమముల సరములు సొంపుజేఱఁ
 బొలుపొంద బంగారు భూషణంబులు మేనఁ
 చెలుకరి మెఱువుల వలెను దనర
 శ్రీలను గేరెడి చెలువైన పీనులఁ

...

...

...

తే. గీ. జనులపై వచ్చు మారుని శరమనంగ
నెమ్మి విహరించు బంగారు బొమ్మయనంగఁ
జంద్రదేఖన సంగీతశాల కిప్పుడు
నిత్య యౌచనవతియగు నత్య వెడలె.

దరువు బొగైన గచ్చి గుబ్బల పయ్యద జాతి
సొగైన కన్నులు మిలమిల సాబగువార
నాగరికమైన నడలు నయము మీ
వేగ నత్యభామ వచ్చె వింత మీతి.

౧

అందెలు మల్లుమల్లుని యతిశయిల్లంగ
నిందుముఖులు ముచమంది కొలువంగ
నందము నెమ్మైనఁ జెలువెందుచుండంగఁ
బొందుగఁ గస్తూరి బొట్టు పాలుపుమీఱంగ.

౨

గరిమమీఱంగ వెడలెను శ్రీసత్యభామ
గరిమను వెడలెను మరుశరమనంగఁ
గణకుజడను పిరినరములు మెఱయ.
నందెలు మల్లునిమోయఁ బాదములయందు
నందముగను జనులందఱు జూడంగ
నిందువదన తెలివెందె నడల.

౩

౪

సూ. వ. : ఆవురా, యావిధంబునఁ దొలుత రుక్మిణీసత్యభామలను శృంగార
వనంబునందు వచ్చియుండు నమయంబునఁ జెలికానితోఁగూడ శృంగారవనంబునకు
కృష్ణస్వామి క్రిడసేయవచ్చు మాగ్గం

ద్విపద నీలాంబుడచ్చాయ నిరసించు మేన
మేలైన సొమ్ములు మెఱువులరీతిఁ
బరఁగంగఁ గాంచనాంబరము ధరించి
కరముల రత్నకంఠములు చెలంగ
నీటుమీఱినయట్టి నెన్నుదురందు
దీటులేక చెలంగు తెలకంబు వెలుంగ
వేఱుగానములను విని మెయి మఱచి
మానినీమణులెల్ల మరులుకొనంగ
దేవదేవుఁడు కృష్ణదేవుండు నివుడు
వేవేగ లీలగ వెడలె వింతగను.

దరువు వింతగ రత్నాలకొండచెంత నెమలిపించుము
ఎంతయుఁ దెజిల్లగ సంతనమున
పంతముమీఱి గోపాలబాలకులు కొలువంగ
రుంతరికిలభిమికిటకథళాంగు
యెనుయెనుధణతకయనియాడుచు.

౬

వచ్చి చూడఁడే గోపాలుండు
కనకమయమయిన భూషణములు దనరంగ
దినకరకోటితేజుండు దేవదేవుండు
వనజలోచరుండు యశోదతనయుడైన శ్రీకృష్ణుండు
ధణధణధిమిధిమి యనుచు నాడెని చూడరే
ధళాంగుధిమికిట యని యాడుచు.

౨

ముందుగఁ బాదమునందును రత్నాలయందెలు గజ్జెలును
బొందుగఁమోయ గోవిందుడు వింత
ధింధిమిధిమిధిమి యనుచు నాడెని చూడరే
గోవిందుఁడు, ఆడెని చూడరే.

3

నందనందనుండు గోవిందుడు మోమున
మందహాసము మీఱంగ
బొందుగ మొలనున్న మువ్వలు మ్రోయంగ
దంధణంధణంధణ యనుచు నాడెని చూడరే.

4

నూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున శ్రీకృష్ణదేవుండు వచ్చి గోపాలకునిఁ జూచి పలికెడు మార్గం.

కృష్ణ. వ. : ఎవరా గోపాలక రుక్మిణీయు, సత్యభామయును నెక్కడనున్నారు చూపర.

గోపా. ప. : వినవయ్యా కృష్ణస్వామి. తాను ముందట వచ్చినప్పుడగుచో రుక్మిణీదేవిమాత్రం వచ్చియుండెను. సత్యభామను గానము. కాఁగా రుక్మిణీదేవి యుండెడు పాదరిల్లు చూపెద రావయ్యా.

కృష్ణ. వ. : ఏది చూపరా.

గోపా. వ. : ఇదిగో చూడవయ్యా.

కృష్ణ. వ. : వినరా, యెరి గోపాలక! రుక్మిణీదేవి యుండెడి పాదరింటికి నేను బోవుచున్నాను. ఆ వనమందు సత్యభామ వచ్చిందో లేదో చూచిరా పారా.

నూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున రుక్మిణీ యుండెడు పాదరింటికి శ్రీకృష్ణ స్వామి రాఁగా, రుక్మిణీదేవి యెదుర్కొని పలికెడు మార్గం.

దరువు రావయ్యా రావయ్యా కృష్ణ! రతికేశినుందాము
ఈవేళ నేను నీరాక కెదురెదురె చూచుచుంటి.
నేటికి నిచ్చటికిని మాటతప్పక వచ్చితివి
బోటులలో మేలైతిని.

నూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున నాదరముగాఁ బలికిన రుక్మిణీని జూచి కృష్ణస్వామి, ప్రత్యుత్తరముగాఁ బలికెడు మార్గం.

దరువు సంతోషమాయెను నినుఁజూచి రుక్మిణి
కంతు తాపమింకను దీర్చవే.

రుక్మి. : కంతు తాపముదీఁగఁ గొగిలిచ్చెదఁ గాని
యింత తాపనమేల చెంతరావయ్య.

కృష్ణ. : చెంత వచ్చెదఁ గాని యింతరో నెనరున
వింతగా మోవాన నీయవె.

రుక్మి. : వింతగా మోవాన నిచ్చెద నను వేగ
కలఁతజేయక యేలవయ్య శ్రీకృష్ణ.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున రుక్మిణి యుండెను పొదరింటిలోఁ
గృష్టుండు ముచ్చటలాడు నమయంబున నావలి కథానంవిధానం బేవిధానననగా...
సత్యభామ శ్రీకృష్ణుం డిక్కడకు రాకపోయెనని వద్దనున్న చెలికత్తెను జూచి పలికెడు
మాఱం.

ద్విపద చెలియరో వినుమమ్మ శ్రీకృష్ణుఁ డిప్పుడు
వలపున శృంగారపనమునఁ గ్రీడ
సేయవచ్చెదనంచుఁ జెలుపుగా నన్ను
నీయెడఁ బొమ్మని యింక రాఁడాయె.
నే రమణమణి యింట నున్నాఁడె
మీచి యాతని మాట మేలని నమ్మి
కలఁగుచు నిందుండఁగా రణంబేమి
పాలుపొంద నింటికిఁ బోదాము రావె.

క. విను సత్యభామ పడకకు
మన కృష్ణుండెల వచ్చు మనమలరగ రా
కను నుండెనేని నన్నటు
పనుపుము చెచ్చెదను వానిఁ బద్యదళాక్షి.

చెలి. వ. : విను సత్యభామ యేల పడరెవవు. ఇక్కడ క్షణము సేపుండుము.
నేను బోయి కృష్ణునిఁ బోతికెచ్చెదనమ్మ.

సత్య. వ. : మహాభాగ్యమాయెనే అట్లానే పలుచుకొనిరావె.

సూ. వ. : అవురా, యీవిధంబున సత్యభామచేతఁ జెలికత్తె యనిపించుకొని
కృష్ణుని వెదుకవచ్చెడు మాఱం.

దరువు చెలియ సత్యభామ వేష్యత నంపఁగా
చెలికత్తె వచ్చెను శ్రీకృష్ణ కడకు
అంపము మీఁకంగ.

సూ. వ. : అవురా, యావిధంబున నత్యభామ చెలికత్తె కృష్ణుని వెదుకఁగ, తొలుతఁ గృష్ణుండు నత్యభామను రమ్మని యంపింపఁగ వచ్చిన గోపాలకుండును నత్యభామ చెలికత్తెయు నిద్రఁబును నెదుర్కొన్నవారలై చెలికత్తెను జూచి గోపాలకుండు పలికెడు మాఁగం.

ఉత్తర ప్రతుత్తరం

దరువు చెలియరో నీవు ఇచ్చటికి వచ్చిన పని
వెలయ నాతోఁ జెప్పవే
తొలుత నీవు నిచ్చటికి వచ్చినరీతిఁ
దొలుత నాతోఁ దెలుపరా
వేడుకఁ గృష్ణుండు రుక్మిణిఁగూడి నత్తా...
వెతకి రమ్మన వచ్చితె
ఆడఁబోయిన తిర్థమాయె నత్య
నన్నతనిని దెమ్మన వచ్చితె

గోపా. వ. : వినవే చెలికత్తె దైవయోగంబువలన నీవు తలంచిన కార్యంబు నఫలమాయెను. నేనుతలంచిన కార్యమును నఫలమాయెను. రుక్మిణితోఁ గృష్ణుండు ముచ్చటలాడుచున్నాడు. నీవు నేకాంతము చెప్పినప్పటికిని రుక్మిణికి సందేహము వుట్టును.

చెలి. వ. : అందులకు నేనొక యుపాయము జెప్పెదను గాని వినవేయి.

ద్విపద చెలికాడ విను నీవు శ్రీకృష్ణఁజేరి
మలయుచు.....మరుగాఁగఁజేసి
నెమ్మిగాను యశోద నిన్ను నేమిటికో
రమ్మనెనని బొంకి రయమున నతనిఁ
దెమ్మ రుక్మిణికి సందేహంబు లేదు
నమ్మతిఁజేసి నే నత్యఁ గూర్చెదను.

గోపా. వ. : మహాభాగ్యమాయెను.

సూ. వ. : అవురా, యావిధంబునఁ జెలికత్తె వాక్యంబులు విని గోపాలకుండు కృష్ణునితోఁ బలికే మాఁగం.

గోపా. వ. : వినవయ్య కృష్ణస్వామి యశోదాదేవి యేమో రహస్యముగా మాట్లాడవలెనని పిలుచుకురమ్మని నన్ను.....రావయ్యా.

కృ. వ. : మహాభాగ్యమాయెను. పోదామురా.

రుక్మి. వ. : మనమిద్దఱము గూడియుండగా నిష్పృథేందులకుఁ బోయెదవేయి కృష్ణా!

కృ. వ. : పెద్దలు ఏలువగాఁ బోకయుండరాదు. శ్రీమముగాఁ బోయి వస్తాన్నాను.

రుక్మి. వ. : అయితే శ్రీమముగా రావోయి.

గోపా. వ. : విసవయ్య కృష్ణస్వామి, సత్యభామ చెలికత్తె తాను నిన్నుఁ బిలువదస్తే రుక్మిణుడేవికి నందెహము వుట్టునని నేను వచ్చి యశోదాదేవి పిలుచు చున్నదని పలిచితిని. ఇదిగో సత్యభామ చెలికత్తె.

కృష్ణ. వ. : మహా చాతుర్యం చేసితివోయి.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణుండు చెలికానిఁగూడి సత్యభామ యుండెడి పాదరింటికి వచ్చెడు మార్గం.

దరువు చెలువుండు కృష్ణుండు తన చిత్తము కలఁగుచుండగా
అలివేణి సత్యభామ యలుక దీర్చవచ్చె.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణుండు సత్యభామ యుండెడి పాదరింటికి రాగా సత్యభామ చెలికత్తెవచ్చి పలికెడు మార్గం.

ద్విపద పలికెద [విను] సత్యభామ కృష్ణుండు
జలజాక్షి రుక్మిణి సదసముందుండ
మురిసములను మితి ముచ్చటాడంగ
సరయ నెన్నె యుపాయంబులఁ జేసి
తోడి తెచ్చితిని సంతోషంబు మీఱఁ
గూడుము సీవికఁ గూరిమితోను.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున సత్యభామ యుండెడి పాదరింటికి రాగాఁ గృష్ణుని నెదుర్కొని సత్యభామ పలికెడు మార్గం.

దరువు రావయ్య రావయ్య కృష్ణ!
రతిగూడి యుందాము.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున సత్యభామ వాక్యంబుల విని గృష్ణుండు పలికెడు మార్గం.

దరువు నేడు మిక్కిలి వేడుక లరంగ
గూడియుందాము కొమ్మరో
జంటిమోవిని గెంటిసేయ నీవే
జంటగా వాలుగంటిరో.

చిన్ని చన్నులఁ గ్రొన్నెల లుంచెదఁ
జెన్నుగరావే కన్నెరో
నెమ్మిగాఁ గృష్ణ రమ్మని నన్నుఁ
బమ్మి కూడవె కొమ్మరో.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణుండు సత్యభామ యింటికి వచ్చి ముచ్చటలాడుచుండు నమయంబున నావలి కథా వంవిధానం బేవిధాన నంటేను. కృష్ణుండింకను రాకపోయెనని రుక్మిణిదేవి చెలినిజూచి విరహ మభినయించు మార్గం.

దరువు తాళఁజాలనే చెలియారో
 యెంతనినేఁ వెల్పుదుఁ జెలియారో
 బాళిమిజనే చెలియారో
 మరుఁబారి కోర్కలేనే చెలియారో.
 వెన్నెల కాకలఁ జెలియారో
 విరహముఁ జెందితిఁ జెలియారో
 మిన్నగు గాలిచేఁ జెలియారో నే
 మిగుల నలనితినె చెలియారో.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున విరహ మభినయించు రుక్మిణిదేవిని జూచి నఖి పలికెడు మార్గం.

చిప్రపద తెలిపెద రుక్మిణిదేవి కృష్ణుండు
 పాలుపొంద నచ్చుటఁ బోయిన విభము
 తెలియుదువని యుంటఁ దెలియక సిద్ధ
 పలికిన హేతువు యలయ్యె నిపుడు
 అల సత్య చెలికత్తె మంబుజోరునిఁ
 చిలుచుక పోయెను ద్రియము రెట్టింప
 గట్టిగాఁ జూచితిఁ గమలాయతాక్షి
 నెట్లన నామాట నిజముగా నమ్ము.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ జెలికత్తె వాక్యంబులు విని రుక్మిణిదేవి చెలికత్తెను జూచి కోపముచేతఁ జలికెడు మార్గం.

దరువు కల్లరి కృష్ణుండు చెప్పిన కలికి నిజమని యుండి
 మొల్లమున మంచన తెలియక మోసపోయితి నె
 నమ్మరాదె వానిమాట నాతో జాలముచేసి
 వాడిమ్మా ! నవతి యింటికిఁ బోయి యందున్నవాడె
 కలికి కృష్ణుఁ డిందుండఁగ గర్వమున సత్యభామ
 చెలియచేత వానినట్ల పిలువఁపెనె
 కాని కాని యిపుడె వాని గర్వమణుపక
 పూని నెచ్చెలి నాత్రాణ యపుడె చూడవె.

సూ. వ. : అవురా, యివిధంబున విరహ మభినయించిన యనంతరంబునఁ గోపంబుచేతఁ దాను నొక్క డిక్కుననుండ నహంపలేక చెలి గూడి శృంగార వనంబునకు వచ్చెడు మార్గం.

దరువు కోపముతో ముద్దుగుమ్మ రుక్మిణి చెలినిఁగూడి
యేవునఁ బొదరింటికిఁ జేరవచ్చెను వింతగా.

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబున రుక్మిణీదేవి చెలికత్తెనుగూడి పొదరింటికి
వచ్చియుండు నమయంబునఁ గథానంవిధానంబే విధాననంటేను. కృష్ణుండు సత్య
భామను గూడి యీ రుక్మిణి యీ పొదరింటి వచ్చియుండుట తెలియక యప్పుడు
కృష్ణుండు సత్యభామనుగూడి చల్లని పొదరింటిఁ గ్రీడసేయవచ్చెడు మార్గం.

దరువు సంతోషమునఁ గృష్ణుండు సత్యభామనుగూడి
వింతగాఁ బొదరిల్లు చేరవెడిలెనీవుడు.

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణుండు సత్యభామనుగూడి తానుండు
పొదరింటికి వచ్చినచోచుచి కోపమోర్వంజాలక సత్యభామనుజూచి రుక్మిణీదేవి
పలికెడు మార్గం.

దరువు చెలువుగా నాయెంటు నుండెడు చెలువుని
చెలియనంపి పిలిపింపను గారణమేమె కలహకంటికి. ౧

ముచ్చులాడి యళుకులేక ముద్దుకృష్ణునితోఁగూడ
నిచ్చుటకుఁ గ్రీడసేయ నెటుల వచ్చితే. ౨

వక్షఁ గృష్ణుండున్నఁగాని పంపింపనేసికుఁ దగిన
బుద్ధి చెప్పుదుఁ గొద్దిగబోసినె నిన్ను.

సూ.వ. : అవురా, యిద్విధంబున రుక్మిణీదేవి పలికిన వాక్యంబులు విని
సత్యభామ పలికెడు మార్గం.

దరువు పదరిట్లు పలుకకువె ఓభామ
పదరిట్లు పలుకకె సంతము మీఱంగ
అదరనె నే నీ లొచ్చుట వెగచ్చులాడి. ౧

నాతోనేటివాదె నాడుండొకరి సొమ్ముగాదె
చేతనై లోకువ చేసికోవే పావే. ౨

ఇంటింబుఁ జందుచుండేమి కృష్ణుండు
కంటిగించి నాడు కాంతుడె యని నీవు. ౩

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ బలికిన సత్యభామ వాక్యంబులు విని
రుక్మిణీదేవి పలికెడు మార్గం.

ద్విపద పలికెద విను సత్యభామ నాయెంటుఁ
జెలువెంద నున్నట్టి చెలువుని నీవు
పెనగంగ నిటువలెఁ బిలువనంపితివి
మునుసీకుఁ దగునట్టి బుద్ధి చెప్పుదునె.

నూ.వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ బలికిన రుక్మిణీదేవి వాక్యంబులు విని కోపముచేత నత్యభామ కృష్ణునిఁ జూచి పలికెడు మార్గం.

దరువు కల్లరికృష్ణ నరిసాటి కాని యాహంత తిట్టగా
చులుకనగాజేసి వినుచుండేది మేర. ౧

కలహకంటకినీ నరిగానె హెచ్చుదానఁగానె
చెలువుండు పద్మమన్నాఁడని యొర్చితినె నేను. ౨

ఇచ్చటికిఁ గృష్ణ నన్ను నేలా తెచ్చితివయ్యా యీ
ముచ్చలాఁడి యిందుఁ బొంచియుండంగా. 3

హెచ్చుకుండు మాబలాడకే ఎవరికిఁ దెలియక విడుని
మచ్చుచల్లి చాచుకొన్న మచ్చవేసివు. ౪

నూ.వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ బలికిన రుక్మిణీ వాక్యంబులు విని నత్యభామను జూచి కృష్ణుండు పలికెడు మార్గం.

ద్విపద పలికెడ విను నత్యభామ యీరీతి.
గలికి రుక్మిణీతోనుఁ గలహంపనేలె
ఏమి నీకది మున్నె యొగెనరించె
వేమారు ని విట్లు విడనాడి నేలె
జగడంపు మాబలు చాలించుమింక
ముగుడ యూరకయండు ముదము మిఁకఁగను
అరయంగ నీకది యక్కరాదటవె
మరియాడలేక యీ మాబలాడకువే.

నూ.వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ బలికిన కృష్ణునిఁజూచి నత్యభామ పలికెడు మార్గం.

దరువు చాలుర యీజాలమింకఁ జాలుర
చాలుర యీజాలమింక చక్కని రుక్మిణుండ*
ఇందేలవచ్చి నన్నిట్ల యేచెదవు యీ వగలు. ౧

తొలిజేసిన నా పూజఫలము నిట్లనుండఁగ
కలికి కృష్ణుని నిన్ననఁ గారణమేమి జాలము. ౨

మనసైతే కృష్ణ నీకందు మాటలైతే యిందు
నెనరు తెలిసెనిక నిన్ను నేను నమ్మజాల. 3

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబున వీడనాడిన సత్యభామనుజూచి కృష్ణుండు పలికెడు మాగ్గం.

దరువు ఏలే ముద్దుగుమ్మ ఏలే యో సత్యభామ
ఏలే విడనాడేవదేలే యేలే.

౧

మచ్చకంటిలో నీవు మనసిచ్చి యింతసేపు
ముచ్చటాడినదాన మోడిజేసితివా.

౨

వన్నెమీఱనిపుడు చిన్నికృష్ణ రమ్మని
నన్నుఁగూడినదానవు కన్నులఁజూడవు, కోపము.

3

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణుండు సత్యభామయును నుత్తర ప్రత్యుత్తరంగాఁ బలికెడు మాగ్గం.

దరువు చెలువుండ యిట్లేలనీవు పలికితివి రుక్మిణుండంగా
నెలనాఁగ నీవేమనిన నెడఁబాయఁ జాలనెనిన్ను.

౧

తెలుత యింతే మాటలు అలగుణమ్మున్నద నీ కిపుడు
ఎలమియా రుక్మిణికన్న హెచ్చుగాదటవె తనకు.

౨

చెలువుండ నీ వగల్గెల్ల తెలిసెఁగాదటర
పలుకాకులట్ల నీవేమి బానలిమ్మున్న నిచ్చేనే.

3

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ దాను వద్దనుండఁగా దన్నుఁ గొంచెము జేసి పలికిన కృష్ణునితో రుక్మిణీదేవి కోపముచేతఁ బలికెడు మాగ్గం.

దరువు వద్ద నేనుండఁగానీ పనితను మెచ్చి నీవు
పద్దుచేసి నన్ను కొద్దిసేతురా.

౧

అయా బోలే కాని మాయలు తెలిసెరా
ఇయ్యెడఁ గృష్ణ నిన్నెవరు నమ్ముదుర ఎవరు నమ్ముదుర

౨

అంత మాయలకు లోనైనను ఈ రీతిఁ
బెంతఁజూలుకన చేసేవేమిరా.

3

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణునితోఁ గోపగించినదై రుక్మిణీదేవి వద్దనుండెడు చెలికత్తెను జూచి యిక్కడ నేల యున్నామని యింటికిఁ బోవుటకు నుద్బుక్తురాలై యుండెడు రుక్మిణిని జూచి కృష్ణుండు పలికెడు మాగ్గం.

దరువు అలుగ కారణమేమే అలుగ కారణమేమే
అలివేణి నీ దానుని అలహంతను నే మెచ్చినది
జాలమని తెలిసి.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణునితో బలుకక యున్నది చూచి
కృష్ణుండు మణియును బలికెడు మార్గం.

దరువు పలుకవడేలె పలుకవె
పలుకవడేలె నేను నీ పాణేశుండ గాదట
పలుకుచో నేటి ముత్యములు చిందునటవె ౧

చెలియచేత నను నేఁడు పలువనంపిన దానవు
కలికి నే నిందు వచ్చి పిలిచినను నింతైనా ౨

ఏమంటినే నిన్ను నేమి నేరము చేసితి
రామామణి నన్నిపుడు రమ్మనవేమె దయను. ౩

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున విడువక వెంటడించిన కృష్ణునిఁ జూచి
రుక్మిణీదేవి పలికెడు మార్గం.

దరువు ఇక్కడకేల వచ్చేవురా
చక్కని నత్య నీకిపుడు నతమై యుండఁగ నీకు ౧

తచ్చన మూలరాడకురా
ముచ్చు వగలు మాని నీ మోహనాంగివధకు పోరా ౨

చెలువుండ నన్నంట రాకురా
కలహకంటకైన నత్య అలిగి నిను రావద్దనిని. ౩

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున రుక్మిణీ నత్యభామ లిష్టానున్ను కోపగించి
యుండఁగా విరహపరవసుండై కృష్ణుండు విరహ మచినయించెడు మార్గం.

దరువు ఏమని తాళుమ నెవరికిఁ దెలుపుదుఁ
గోమలు లిష్టాను గోపగించి రిపుడు
కాముని శిరముల కాకకుఁ దాళను
రామామణోకతైన రమ్మనదాయెను ౧

తరుణుల కోపము దనరఁ దీర్చెదనని
గురుతుగ నామదిఁ గోరిక లూరంగ
వెఱపింపఁ బోయి తా వెఱుచుకొన్నయట్లు
అరుదెంచి వారిచే నగడైతి నిపుడు ౨

చెలువుగ నా కోర్కె చేకూడదాయెను
అలుకైతే తఱుచాయె నతివ లిద్దఱకు
బలుకరు నే నెంత బ్రతిమాలినఁగాని
తెలియక యేవేళ వెలువడి వచ్చితిని.

3

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణుండు విరహ మభినయించినవాడై,
ఏ రిక్కడనుండినచోఁ దనకు లోకువ గారని మఱియొక ప్రదేశంబునకు వచ్చెడు
మార్గం.

దరువు ముదవకులతోడ మాయచారైన కృష్ణుండు
కడల * * * వే మారొక్క పొదరిల్లుఁ జేర.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణుం డెడఁబాని మఱొక దిక్కునఁ
బోయి యుండఁగాఁ జింతనొంది రుక్మిణీవెని విరహమభినయించు మార్గం.

దరువు మోసపోతిగదవే అనించి వచ్చినపుడే
అతనికి లోకువగాక పగలురేయి నాదుండు
అలుగవచ్చని పలుకుచుండెడు నపుడు

౧

నగదరుని యెంచకనే చిగువుననుండి యిప్పుడు
భామ యీ వేళను పంచబాబుని బారికింకఁ దాళనే
ఈలాగు వచ్చునేని మున్నింతైనను తెలియక మది

౨

చక్కని గోపాలుని బో చెలియారో
నరన గుణశీలుని మో * * * కొనరుచు నేను
మునువలెఁ గూడకమదిని.

3

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణు నెడఁబాని సత్యభామ విరహ
మభినయించెడు మార్గం.

దరువు సీలవస్తుని బాయ నిమిష మొక్కేడాయె
సీవేళ మదనుండెయ విరహమగ్గలమాయె

౧

చెలువుండు కొనరంగఁ జెలిమిసేయ నైతిగా
అలుకతిచ్చ నైతిగా అయ్యుయ్యో పాతిగా

౨

గోపాలరాయని గుణము తెలియక మదిని
రాపెల చేసితిని రతిఁ బెనఁగనైతిని.

3

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున సత్యభామ విరహ మభినయించు
నమయంబున రుక్మిణీదేవిని జూచి తొలుతఁ జెలికత్తై పలికెడు మార్గం.

ద్విపద పలికెద విను నత్యభామ లలామ
 చెలువుండు నీవద్దఁజేరి కోపంబు
 పలదన్న వినకను * * * చేసితివి
 యలిగి కృష్ణుండంత నావలపోయె
 కలికి నీ విష్ణుడు కన్నీరు నించి
 చెలువంబు లేకను జీంతనొందెదవు
 పలపులచే సొక్కి వానిం దలఁచెదవు
 పొలుపొందమున్నె యీ బుద్ధెందుఁబోయె.

సూ. వ. : రావే చెలికత్తె మునుపటి కార్యముం * * తలంచేవు. ఇంక
 మీదను గృష్ణునిఁగూడెడి యుపాయము దెలుపవే.

చెలి. వ. : వినవమ్మా! సత్యభామ! నా మాట వినేబట్లయితే చెప్పిదనే.

సత్య. వ. : మహాభాగ్యమాయెను, తెలుపవే.

దరువు సేయవే విభుని డాయవే
 కాయజ గురునిఁ జక్కఁగఁ గూర్చునామాట
 కొమ్మరొ రుక్మిణిఁ జేరి వేడుకొమ్ము సత్యభామ యీసారి
 లెమ్ము తామనమేల నమ్మతిగా నిట్లు.

పల్లవురాణుడిగాద నీకుఁ బలుమారు వానితో వాద
 యొట్టిననది చెప్పినట్లు వినుము నా మాట
 చెలియ రుక్మిణితోఁగూడి నీవు కలిక కృష్ణుని జాలవేడి
 పలరాజు కేళికావలసినట్ల కూడిట్ల సేయవే.

సత్య. వ. : వినవే చెలియ నీవు చెప్పినది నిలుపరమే నరి. ఎంతైనా నేను
 జిన్నదానను రుక్మిణిదేవి పెద్దది గనుక నాపెద్దకుఁదోయి వేడికొనునది న్నాయమే
 నరి. కాగా రుక్మిణిదేవి వద్దకుఁ బోవమురావె.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున సత్యభామ చెలినిఁగూడి రుక్మిణి వద్దకు
 వచ్చెడు క్రమం.

దరువు చనవు చెలితో వగవీణ వచ్చె
 సత్యభామ రుక్మిణిఁజేర.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున సత్యభామకును రుక్మిణికిని ఉత్తర
 ప్రత్యుత్తరముగాఁ బలికెడు మాగ్గం.

దరువు ఆక్కరొ నే నీకు మొక్కెదనె
 నే ననిన మాటల నెగ్గు సేయకే
 చక్కని చెల్లెల నీ వేమనినఁ గాని
 ఎక్కువ తనకిది తక్కువ కాదె.

చిన్నదాన నేమి తెలియనే

నీ చిత్త మెఱిగి నడువ నేరనే

ఎన్నరాని నేరము లెన్నిచేసినఁ గాని యది

ఎన్నికగా నెంచ మన్నన సేతునె.

౨

చెలువుండు మనకింత కయ్యముఁజేసి

అలసినందుకు వెరవు తెలుపవె

చెలియరో మన మిద్దఱేకమై కృష్ణుని

వెలయవేడి మునువలెఁ గూడి యుందాము.

3

రుక్మి. వ. : ఇద్దఱుం గృష్ణుని యొద్దకుఁ బోయి వేడుకొందాము రావే.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున రుక్మిణీ సత్యభామ లిద్దఱుం గృష్ణుని వద్దకు వచ్చెడు మార్గం.

దరువు నరసురాలైన రుక్మిణి సత్యభామయుఁ గూడి
తీరుగఁ గృష్ణుని యలుకఁ దీర్చవచ్చిరి.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున రుక్మిణీ సత్యభామలు వచ్చి కృష్ణునిఁ జూచి పలికెడు మార్గం.

దరువు చక్కని శ్రీకృష్ణ యలుకమాను నీకు
మొక్కెడము మొక్కెడమయ్య
వక్కనుండి మమ్ము లింతు వాడవు
పలుకకున్నావేమయి యీచేళ.

౪

నిన్నింత యెఱఁబాసినపుడె మాకొక నిమిషమేడాయెనయ్య
మా కన్నులొన యిది నిక్కము మామీదఁ గరుణ యుంచ
వేమయ్య ఓసామి.

౫

ఎంత నేరము మేము సేసినంగాని సహించి మన్నించవయ్య
పంతము చాలించి గోపాలరాయ మమ్ము బాగుగఁ గూడుమయ్య.

3

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున రుక్మిణీ సత్యభామల వాక్యంబుల విని కృష్ణుండు పలికెడు మార్గం.

ద్విపది ఎలనాగలార మీ రిద్దఱు మున్ను
చలమునఁ గలహించ చనవంత లేక
తప్పు నాయందుంచి తగవీడనాడి
ఇప్పుడు మీరిద్దఱేకమై మగుడఁ
పట్టవచ్చితేమో తెలిసె మీ మనసు
వట్టి మాటలు మీ నాపొరె.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ గృష్ణుండు పలికిన వాక్యంబులు విని రుక్మిణీ నత్యభామలు పలికెడు మార్గం.

దరువు చెలువుఁడ నీవెంత పలికి ... చేలా
 నీకు శ్రీకృష్ణ
 చేతులార నను విడనాడిన వల్లను
 చెల్లకదవె నాతో జెలిమిక నేలా
 నిను నల్లని వాడని వీడనాడితి మమ్మా
 నిలమేమం డంటిమి కాని
 గొనకొని నల్లని వాడని వంచనన్
 గొల్లవాడని తిట్టలేదట మీరు
 గొల్లవాడని నిన్ను వీడనాడితి మా
 మా గోపాలుఁ డంటిమిగాని
 గొల్లవాడనవలనా నన్ను మిక్కిలి
 కల్లరీడని పల్కలేదటరె మీరు
 కల్లరీడని మేము పల్కతిమా మేము
 కపటనాటక సూత్రుండంటిమి
 కల్లరీడనవలనా నన్ను గోపాల
 కిన్యలఁ బట్టిన వాడనలేదా
 గొల్లభామలఁ బట్టినాఁ డంటిమా నిన్ను
 గోపికావల్లభుం డంటిమి
 గోపికావల్లభుం డనవలనా చిన్ని
 కోమలిని ప్రుచ్చిలిన వాడనలేదా
 కోమలి ప్రుచ్చిలించిన వాడంటి మమ్మా
 మమ్మేలు సామంటి మింతెకాని
 సామనవలనా మిరిద్దఱుఁ గలహించి
 జగడము నావలన పచ్చెనన లేవటరె.

సూ. వ. : ఈ విధంబునఁ బలికిన కృష్ణునిఁ జూచి రుక్మిణీ నత్యభామలు పలికెడు మార్గం.

దరువు నేర మెంచెదవేల నెనరుంచు మీవేళ
 కూరిమి మీఱఁజాల గోపాల దీనపాల. ౧

ప్రాధ్దాయె మాపైనిఁ బొలయలుకలు మాని
 బుద్ధి లేకున్నఁగాని దిద్దుకోవలెఁ గాని. ౨

ఆటవారల మింత యగడు కోర్కొమొకింత
 మాటాడుము శ్రీమంత మమ్మేలు రూపవంత. 3

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబున రుక్మిణీ నత్యభామల వాక్యంబులు విని కృష్ణుండు పలికెడు మార్గం.

దరువు

కొమ్మలార ముద్దుగుమ్మలార వూని మాటాడెదఁగాని
పొందుగ మీమోవి తేనెలిచ్చెదరటవె తీరుగా నీవేళ.

౧

ముద్దుబెట్టెదఁగాని మోహముమీఱఁ జెక్కు
బద్ధ మిచ్చెదరటరె పొందికగా నీవేళ.
నిండు క్రొన్నెలలుంచెద నీటుగా మీ చను
కొండ లిచ్చెదరటరె కొనరుచు నివేళ
నేను దారసిల్లెదను నెఱయ నామేనున మీ
మేనుఁ జేర్చరటరె మిన్నగ నీవేళ
తడయక కోరెద దయచేసి మీ నీవి ముడి
విడచెదరటరె ముచ్చటఁగ నీవేళ.

సూ. వ. : ఈరీతిఁ బలుకఁగా వారు కృష్ణునితోఁ బలికెడు మార్గం.

వృత్త దరువు

చెలువుగ నీపాద సేవసేసెదము నీ
పలుకులు విని మేము పరఁగ నడచెదము
పొలుపొంద నిది నిజము వూవిల్తు పదమాన
హాయింక వెలయంగ మమ్మేలరా, శ్రీకృష్ణ
వేడుక మీఱఁగ రారా.

గీత విలాసము

రచయిత : శాహుజీ

కిరాత విలాసము

జయ పార్వతీరమణ జయ జానకీరమణ
 జయ అంతకదమన జయ మధుసూదన జయ
 జయ తివురనంహరణ జయ వేదోద్ధరణ
 జయ అఖిలనుతచరణ జయ జనాభరణ.

జయ రవిశశిశైత్ర జయ యఖిలనుతపాత్ర
 జయ పావనచరిత్ర జయ జగన్మిత్ర
 జయ నందివరవాహ జయ అంజుజవాహ
 జయ నిత్యసోత్సాహ జయ శమితదాహ.

మంగళం

మహనియ త్యాగేశునికి మంగళం
 మహనియ చార్మితునికి మంగళం
 కనకావతంసునికి గమనియ చర్మితునికి
 మనసిజహరునికి మంగళం.

సోమస్కందమూర్తికి శోభనప్రదునికి
 మామీందయసేయు సామికి మంగళం.

భోసలకుల శాపేంద్ర భానురకులదేవునికి
 మాశివత్యాగేశునికి మంగళం.

శ్లో. దోర్భిర్యుక్తా చతుర్భుజానృచికమణిమయీ ముక్తమాలాంధర్యానా
 హస్తేనైకేన పద్మంసితమపిచకుకం పుస్తకం చాపరేణ
 భాసాకుందేందు శంఖానృచిక మణినిభాభానమానమానా
 సామేవాగ్రేవతేయం నివసతువవనే సర్వవాసుప్రసన్నా.

నూ. ప. : ఈవిధంబున శారదా ప్రార్థన చేసినతరువాత విష్ణుప్రార్థన చేయు
 మార్గం.

శ్లో. కరారవిందేన పదారవిందం
 ముఖారవిందే వినివేశయంతం
 పటన్యపత్రన్యపులే శయానం
 బాలంముకుందం మనసాస్మరామి.

సూ. ప : ఈవిధంబునఁ బార్వతీ పరమేశ్వర ప్రార్థనసేయు మార్గం.

శ్లో. తారానాయకశేఖరాయ జగదాధారాయ ధారాధర
చ్చాయాధారకకందరాయ గిరిజానంగైక భృంగారిణే
సద్యాశేఖరిణేదృశాతిలకినే నారాయణేశాస్తిణే
నాగైఃకంకణినే నగేనగృహిణే నాథాయనిత్యంనతిః.

సూ. ప. : ఈవిధమున నకలదేవతాప్రార్థనసేసిన యనంతరంబున శ్రీశాహ
రాజ ప్రణతంబైన కిరాతవిలాసంబునెడు నాటకంబునందుఁ దొలుతఁ గథాక్రమంబు
వినిపించెడు మార్గం.

ద్విపద శ్రీనదాశివుఁడు రాజితగిరీశుఁడు
భాసిల్లుచున్న యాపార్వతితోడఁ
బన్నిదమొనరించి పగడసాలాడ
వినైనచెంచుల వేషంబుపూని
వెడలె ; రుద్రాణియావిధము పహించి
పుడమిపైఁజరియించి భూతేశుఁజూడ
నరనంబులను గ్రొత్తనయ్యూటములను
జరుపురుఁగామించి యేకమౌటయును
సనుకతలంజాల నలరుకిరాత
మనవిలాసము శాహమనుఁడు గావింప
నరననత్కవిపరుల్ నన్ముతీసేయ
ధరణిలో నాచంద్రతారార్కముగను.

సూ. ప. : ఈవిధంబునఁ గథానంవిధానంబు వినిపించిన యనంతరంబున
శ్రీశాహమహారాజ ప్రణతంబునందుఁ దొలుత వినాయక ప్రార్థనసేయ విష్ణుశ్వురుండు
వచ్చెడు మార్గం పరకం.

దశపు ముదమునఁగుండలముల రుచులమరఁగ
నిదెవెడలెను విష్ణుశ్వురుఁడిపుడు
కర్ణతాళములు కదలగనల్లన
నవ్వర్ణనిభుఁడు గణపతితగవచ్చెన్.

౧

మూషికవాహనమున నొప్పుచు శుభ
వేముఁడువెడలెన్ విష్ణుశ్వురుఁడు
మనలంబోదరమున ఫణులాడఁగ
మనతను వెడలెను గజముఖుఁడిపుడు.

౨

సూ. ప. : ఈవిధంబున విష్ణుశ్వురుండు వచ్చి నకల విష్ణులు తీర్చిన
యా తరువాత కథానంవిధానం బేలాగుననంటే, తొలుతఁ బార్వతీపరమేశ్వరులు తన

నిత్యకొల్లునకు వచ్చుచున్నారని హెచ్చరించుటకై ప్రమథగణంబులలోని చండ ప్రతాపుండు వచ్చెడు మార్గం పరాకు.

దరువు కటిని వ్యాఘ్రజనముఁగట్టి కరమునదండముఁబట్టి జటలురుద్రాక్షలు మెఱయఁ జండ ప్రతాపుండువచ్చె.

సూ. వ. : ఈవిధంబునఁ జండప్రతాపుండువచ్చి సఖాసజ్జీకరణ చేసిన యాతదనంతరంబునఁ బార్వతీ పరమేశ్వరులు తమ కొల్వునకు వచ్చెడుమార్గం.

సీ. చారుస్మైరానసనరనిజం చంద్రలేఖావతంసం
పుల్లనీమల్లికునుమకళికా ఛామసాబాగ్యబారం
అంత మ చలనుశరహరత్నపీఠేనపక్షిం
లోకాతితం శివవరదం దూతమప్రాకృతంతే.

దరువు శంకరుండు వెడలె వింతమితగా
శంకరుండు వెడలె
శంకరుండువెడలె శర్వాణి సహితముగ
పొంకిపీఠఁగనాగ కంకణములు మెఱయ
బాలచంద్రచంద్రికలు పాలమునవిలసల్ల
లాలితరుద్రాక్షసరులు రాజిల్ల నురమున.

సూ. వ. : ఈవిధంబునఁ బార్వతీ పరమేశ్వరులు వచ్చి తమకుఁ బ్రొద్దు పోలేదని తమలోఁ దమరు పలికే మార్గం.

పర. వ. : వినవే పార్వతి మనకుఁ బ్రొద్దుపోలేదె. అవతలి మొన్న న ..
ర... .. తిమి, మొన్నఁ జకురంగ మాడినట్లాయెను. నిన్న గెంజపాడి, నేడు
పగడసాలాడుదమే.

పార్వ. వ. : వినవయ్యా పరమేశ్వర నిన్న మొన్న అడినవంతనరి. అట్లాగంటి
యాట యాడి ప్రయోజనమేమి? గెలిచినవారికి సంతోషములేదు. ఓడినవారికి
విచారములేదు. ఇట్లు అడి ప్రయోజనంలేదు. పందెంవేసికొని ఆశ
వలెను. అప్పుడు విదోషంగా నుండును.

పర. వ. : వినవే పార్వతి, నీమనస్సునకు వచ్చిన పందెమునుగోరు. ఆ
పందెమువేసి యాడుదామే.

పార్వ. వ. : వినవయ్యా పరమేశ్వర! తానెడితే తననర్హన్వం దేవరకిచ్చు
చున్నాను. దేవరయోడితే నర్హన్వమున్ను తనకుఁ గట్టడసేయుమయ్యా.

పర. వ. : మంచిది. అలాగే పందెం నమ్మతి. ఇద్దఱున్ను అడుదామురావే.

సూ. వ. : ఈవిధంబునఁ బార్వతీ పరమేశ్వరులిద్దఱున్ను పగడసాలాడెడు
మార్గం.

దరువు పగడసాలాడువాము పందెమునఁ జట్టుపడుచునీపురావె
మగుడియేల పల్కెదవు అటువలెగాని మంచిది యాడుదము
పద్దుగనేడు నేఁబార్వతిగెల్వ ముచ్చుగదుగకద్దుగ
ఇత్తిగకనులవేల్చున నెత్తెనెరియత్తిగరావెబత్తిగ
దచ్చికడలగెలుచు దారినిగెలుచు మెచ్చుగనిదెదచ్చిగ
బారవాచి పందెమిడినది లోకువైయుండ
చేరరావె యింపారంగ.

కలగె నతసమయాన గెలిచితిసారి
పులితేలి ... యుంచవయ్యా
పలికేమి పందెములేదు నీవడిగినది
ఎలనాగ యిసిగో చేకోవే
అడిగినలాగెతివంచ కంటిగెలిచితే
తడయకరుద్రాక్షలీవయ్యా
చనవునఁ జౌవంచగఁ దనను గెలిచితే
పునుక పెనుక మున్ను చూడకివయ్యా.

ఆరున్నొకటి కలిగి గెలిచితిసయ్యా
పారిడక త్రిశూల మీవయ్యా.

తెమ్మిపిజ్జాడు గెలిచితి
నిమేని నర్వస్వమెల్ల దయసేయవయ్యా.

హ.వ. : ఈ విధంబునఁ బార్వతీ పరమేశ్వరులు పగడసాలాడెడు సమయం
బునఁ బార్వతివేత్తఁ బరమేశ్వరుఁడు గెలువలేకపోయి తన నర్వస్వమెల్ల నిచ్చి
కొంచెగాఁతై యుండెడు సమయంబున నారదుండు కలహప్రియుండు గాఁబట్టి
యిదె తనకు సమయమని పరమేశ్వర పార్వతుల వద్దకు వచ్చు మార్గం.

దరువు కలహమె కక్కిరిమని కౌతుకమునఁ బల్కుచు
మెలపున వీణ వాయిండుచు మేలైన నారదుఁడు వచ్చె.
మేనంత విభూతిబూని మెఱగు జడలు ముడివేసి
వానవారిని స్మరణచేసి తాండవమాడుచు వెడలెతపసి.

హ.వ. : ఈ విధంబున నారదుండు వచ్చి పరమేశ్వరునిఁజూచి పలికెడు
మార్గం.

దరువు ఎంతకంటి నేడు ఎన్నఁడు లేని
ఎంతకంటి నేఁడు

౧

విశ్వేశ! కల్లగాదు నాతేడు పులితేలు, ఎత్తతనిబాయును
పున్ను యెక్కుడ గానను

౨

రుద్రాక్ష మాలికయేది రూఢైక త్రికూలమేవి
నాగభూషణములేవి నాగచర్మాంబరమేది.

విభూతి భరణికానము వృషభ వాహనము కానము.
ఇదియంతా యెవరికి దయచేసి ఈశ! పేరు ప్రకటము చేసేవు.

పర.వ. : వినవేయి నారద! షుఠి యేమియును విశేషములేదు. నే నున్న పార్వతియును బండ్లము వేసి సాగటాలాడఁగాఁ బార్వతి గెలిచెను. కాఁబట్టి యంతయు నిచ్చితిని. అదియంతయు నిక్కడ యుంటే నేమి, అక్కడ యుంటేనేమి. ఇదియొక్క విషదమోయి.

నార.వ. : వినవయ్యా పరమేశ్వర! యిట్టి విశేషమెక్కడను గానము. మీరైతే యిచ్చితిరి. అపె యింతైనను భయములేక యేలా చేకొనెను. లోకమందు స్త్రీ పురుష న్యాయమిట్లా కలదా. ఎవరైనను చూచినా వినినా నవ్వుదురు. ఇదియేమి విశేష మయ్యా. తనకైతే సరిపోలేదు. మీరు పెద్దలు. మీకు నెటువలె సరిపోయి యున్నదో తెలియదు.

పర.వ. : వినవేయి నారద! అయితే యిట్లాయె. ఇంక విషదనేమి సేయ వలెనో చెప్పవేయి.

నార.వ. : వినవయ్యా పరమేశ్వర! మీరు అటవేళ అంతయు నిచ్చినట్లు చెప్పితిరి. అటవేళఁ బండ్లము చెల్లించితిరి. అపి యప్పటికాయెను. ఇప్పుడు మీరు పోయి యడిగిన యెడల నిస్తుంది తీసికొనిరావయ్యా.

సూ.వ. : అవురా, యీ విధంబున నారదుండు చెప్పిన వాక్యంబులు విని పర మేశ్వరుండు తనవస్తువులనిమ్మని పార్వతి నడిగెడు మార్గం.

పర.వ. : వినవే పార్వతి! అటవేళ పండ్లము నిమిత్తమై యిచ్చితిని. ఇప్పుడు తన్ను జూచిన వాంఁడు నవ్వుదురే. తన వస్తువులఁ దరకియివే.

పార్వ.వ. : అటలో గెలిచినది యడుగుదురా యెచ్చరై నంగాని.

ప. నీటుగాఁడ నా ప్రాణేశ! నీలలోహిత యివును.

ఈయరాదని గంగ చెప్పెను ఇప్పుడు నాతో నిండఱు వినఁగ నీమాట.

న్యాయమున మీరు వచ్చి నిఘోరముగ నడిగెడిది మేర.

ఇంటి సొమ్ముడిగితే యాయవచ్చు
నెనరున మీరు ఏమడిగిన నీయవచ్చు
జతగూడి నాతో నాటలాడి నర్వన్దమును దొడి.

సూ.వ. : ఈ విధంబునఁ బార్వతి వాక్యంబులు విని పరమేశ్వరుండు పలి కెడు మార్గం పరకు.

దరువు ఓహో భళా లెస్సాయెను ఒంటిగా నుండేందుకు
సహాయము గలిగెను అయితే నమ్మరాదు

దరువు స్త్రీల నమ్మరాదె యెంతైన స్త్రీల నమ్మరాదె
స్త్రీల నమ్మరాదె, యనుమాట
నీలవేణిరో నేడు నిజమాయె నీ వలన

౧

మగడు మంచి వస్తువులు మచ్చికనిచ్చినఁ గాని
నగము సేయుదురు మచ్చరమునను

౨

పెనిమిటి యొకయింత పలిచినపుడే వచ్చి
గరిమను దలకెక్కి గొంతులు వేయవత్తురు

3

పురుషుండు దయచేతఁ బూజ్యమందతిలో సేయ
పురుషు వంచించి పురుషుఁ బొందెదరు

౪

ఇటుపంటి సతిభర్తము ఈ జగమున నుండు
నెచటఁ గూఁతురని మనసు గరగునె యింతైన.

౫

సూ.వ. : ఈ విధంబునఁ బరమేశ్వరుండు కోపముచేతఁ బార్వతితోఁబలికి
తిరుగనారదునితోఁ బలికెడు మార్గం.

పర.వ. : వినవోయి నారద! నీవుపోయి యడుగమంటివే, అలాగేపోయి
యడిగితిని. అది యిచ్చేది లేదనెను. కాబట్టి కోపగించి యక్కడికి వచ్చేది లేదని
చెప్పి వచ్చితిని కాబట్టి వనాంతరమందు పోవలెనీ, యిప్పుడైతే యిట్లా యున్నాము.
ఇకనే వేషముతో బోదాము చెప్పవోయి.

నార. వ. : వినవయ్యా, పరమేశ్వర! చెప్పేటందుకు వెఱపాచున్నది. వెఱచి
చెప్పదునో వెఱపక చెప్పదునో.

పర. వ. : వినవోయి నారద! వెఱపేల నీకు మనస్సు వచ్చిన చెప్పుమోయి.

నార. వ. : వినవయ్యా పరమేశ్వర! స్వామి వారు అభయమిచ్చినారు.
కాబట్టి వెఱపక చెప్పుచున్నాను. ముందత్తైతే బొగి వేషమై యుంటిరి. అదిపోతే
యడవిలోఁ దిరుగునందుకు నాలుగాకులు కట్టుకొని చెంచువేషం వినా మతయేమి
యున్నది. కాబట్టి యారీతిగఁ దనకుఁ దోస్తున్నది. తోచింది చెప్పితిని. ఇకమీఁద
స్వామివారి చిత్తము.

పర. వ. : నీవు చెప్పిన విచారమే నరి. అలాగే చెంచువేషము వేసికొని
యడవిలో సంచారము చేతమోయి.

సూ. వ. : ఈవిధంబునఁ బరమేశ్వరుండు చెంచువేషంబు ధరియించి
పోయిన యా తదనంతరంబున నారదుండు పార్వతిదేవికి వందనం బాచరించి

పలికెడు మార్గము. వినవమ్మా పార్వతీదేవి నేడు మీ ముఖం చిన్నవోయి యున్నది. ఇందుకుఁ గారణమేమి విస్తారముగాఁ దెలుపుమమ్మా.

పార్వ. వ. : వినవోయి నారద ! పరమేశ్వరుండును నేనును బందెము వేసికొని చొక్కటాలాడితిమి. నేను గెలిచితిని పరమేశ్వరుండు సర్వస్వమున్ను తనకు దయచేసెను. అది తిరుగ నడుగవచ్చెను. అట గెలిచింది యాయరాదంటిని. అదే నేరముగా నెంచి కోపగించుకొనిపోయెను. కాఁబట్టి యీరీతిగా నున్నాను.

నార. వ. : అటల గెలిచిందంతా మీరును గెలిస్తీరి. వారును దయచేసిరి. అప్పటి విరోధ మప్పుడు పోయెను. మరల వారికితే యిట్లా నిష్ఠురము చేసేది న్యాయమా. అయితే వినవమ్మా.

దరువు ఇంత దయవాని మనసు ఏమి నొప్పించితివే
ఎంత నిర్భయురాలవే కూడియుంటి వెంట నంతోషన
అదియెల్ల నెంచక యింతకుఁ దెచ్చుకొంటివి ఇదియేటి బుద్ధి
జలజాక్షి నీమాటఁ గలలోనైన గాని బవదాటక యుండలేవా
ఇల నేవస్తువైన నీయెదుటఁ బెట్టక యెవరికైన నిచ్చునా
అలప్రాణేశు వితము తెలియలేక నీవు అడరాని మాటలాడి మోసపోయి
చెలుపునిపైఁ జాలఁజాడి చెప్పినఁగాని చిత్తమున నెంచండే
వెలది నీవు రమ్మంటే యెంత కార్యమైన విడిచి విడిదికి వచ్చునే
ఇరువురి తనువులు భేదములేదని యొకముగాఁ గూర్చునే
సరసశిఖామలైన తరుణేందుశేఖరుని సరసగుణములు
విరసము చేసికొంటివి.

నార. వ. : వినవమ్మా పార్వతీదేవి పరమేశ్వరుడైతే కోపగించి పోయినాఁడు. వారికి నింత కోపము తెచ్చేది మీకు ధర్మము కాదు. వారి యనుమతిమీఁద నడచెడిదే సతిపతిన్యాయ మిట్లా కాకపోయేనే. అయితే నేమాయె. ఇకమీఁదనైనను వారుండే చోటికి మీరుపోయి వారి నడిగికొని యాయన మనస్సు రానడుచుకొను మమ్మా.

పార్వ. వ. : ఈవిధంబున నారదుని వాక్యంబులు విని పార్వతీదేవి విరహ మోర్వంజాలక సఖినిఁ జూచి పలికెడు మార్గము.

దరువు ఏమంటినే వానికి నేమి చేసితి నేరము
కామహరుఁ డూరకే నామీద నలిగెనోయి

పతి తనప్రాణబంధువు పతి తనపాలి దైవము
పతి యీలాగుచేసిన గతి వేరే నతులకేమి.

పార్వ. వ. :

సూ. వ. : పార్వతీదేవి మణియును విరహ మధినియించెడు మార్గం.

దరువు ఏలాగు తాళుదునే యేలాగు తాళుదు నెవ్వారి సంపుడు
ఫాలాక్షు నెడఁబాని భయములే కెట్లుందునమ్మా ౧

ఈ వెన్నెల చిచ్చు యీ మదనాగ్నిని
నేవిధమునఁ జల్లార్తు ? మోహ మెట్లా తాళుదునే ౨

ఈ చిలుకలపలుకులు నీ యల్లిరుంకృతులు
నీ చలువగాలి బాధ యెట్లా యొర్తు నమ్మలారా 3

చెలువుని గుణములు చెలువైన వగలు
తలఁచినపుడే గుండె తల్లడమందెనేయమ్మా. ౪

నూ. వ. : ఈవిధంబునఁ బార్వతీదేవి మతియును విరహ మభినయించెడు మార్గం.

దరువు నా నేరమే నన్నింతచేసె
నా నేరమే నన్నింతచేసె నాధునిపై వేసములేదు
పూని వాని మనసు విణిచి పుణ్యమునేఁ గట్టికొంటి
సంతసమున నాతో వాఁడు సరసము లాడుచుండును
వింతసామ్ము లిచ్చును వింతకోక లిచ్చును
అంతరంగమున నాతో నాదరించి మాటాడును
ఇంత దయవాని మనసు నెఱుంగక మోసపోతిని ౧

వెలయుఁ బాలు బాటుదుము విరిసరులు చుట్టుకొందుము.
మెల్లనె యొకరి కొకరు మేన గంధముఁ బూతుము
కిలకిల నవ్వుదుము కినిని కొఁగిలింతుము
నలలితసామితో సరసముగా నుండనీయక ౨

చెక్కులు నొక్కును చిలికి ముద్దుఁబెట్టి
చక్కెర మోవి నానును సెబాసని మెచ్చును
చొక్కపైన వగలను నుమశరుని కేళిఁగూడును
మక్కువ రాజశేఖరుని మమత పోయి పగదాననైతి. 3

నూ. వ. : ఈవిధంబునఁ బార్వతీదేవి విరహ మభినయించి నారదుఁడఁ జూచి పలికెడు మార్గము

పార్వ. వ. : వినవేయి నారద ! పరమేశ్వరుండు కోపించుకొని పోయినాడె.
అందుకు నేరీతిఁ బోయి పలువవలయునో యోచన చెప్పవేయి.

నార. వ. : వినవమ్మా పార్వతీదేవి ! పరమేశ్వరుండు చెంచు వేషము
వేసికొనిపోయి వనాంతరాలయందు సంచారము చేస్తున్నాఁడు. మీరును, అలాగే

చెంచువేషము ధరించి వనాంతరమందు సంచారముచేసి పరమేశ్వరుని వెదకిచూచి యాయన ననువర్తించి యాయన దయ రాజేసికో. ఏలుచుకొని రావమ్మా.

పార్వ. వ. : మంచిది. అలాగే ఏలుచుకొని వచ్చెదను.

సూ. వ. : ఈవిధంబునఁ బార్వతిదేవి విరహంబున కౌర్వలేక నారదుని పలుకులు విని చెంచువాడై పోయిన పరమేశ్వరుని వెదకు నిమిత్తమై తానును జెంచు వేషముఁ బూని పోయెను. అవతలకథ యేలాగునంటే పరమేశ్వరుఁడు చెంచు వేషము బూని వనాంతరమున వచ్చెడు మార్గం.

దరువు చెంచుజేడు వచ్చెను పచ్చవిల్లు చేతఁబూని వింతగా
పారుటాకులు గతి పల్లవెండుకలు మీఱ
శిరంబున మెఱయఁజుట్టి సారె వెన్నెలగాయు తీరైన నుదుటను
భోరున జేగురు బొట్టుపెట్టి.

౧

సూ. వ. : ఈ విధంబునఁ బరమేశ్వరుఁడు చెంచు వేషముఁ బూని వనాంతరములయందుఁ దిరిగెడు మార్గం.

దరువు అడవి వింతలే వింతలు
పుడమిని లేనిదెల్లఁ బొడఁగనుచున్నాను
నానావిడ మృగములు నానావిధ పక్షులు
నానావిధ పృక్షులు నానావిధ తీరెలున్నవి

౧

నానావిడ కొండలు నానావిధ నదీనదములు
నానావిడ దేవస్తలాలు నానావిధ తీర్థాలున్నవి

౨

నానావిడ కంఠమూలాలు నానావిడ ఫలములు
నానావిడ పుష్పాలు నానావిధ ఔషధాలున్నవి

3

నానావిధ రత్నాలు నానావిధ తేనెలు
నానావిడ పశుజాతులు నానావిధ వింతలు గనుచున్నాను.

౪

సూ.వ. : ఈ విధంబునఁ బరమేశ్వరుఁడు నానావనాదులుం గనుంగొని హిమాచలమునందు రమ్యప్రదేశముం జూచి తపస్సు చేయు సమయమున, నావలి కదా వృత్తాంత మేలాగుననంటే, పార్వతిదేవి చెంచురాలి వేషము వేసికొని పరమేశ్వరుని వెదుక వచ్చెడు మార్గం.

గ్లో. మధ్యే బంధ ముంబార పించ నికరాం శ్యామాం ప్రవాళాచరాం
గుంజాహర చరాం ధనుశ్శరకరాం నీలాంబరా డ
శృంగీవాదన తత్పరాం సునయనాం మూర్ధాం
ద్విర్లీ వేషధరాం సమామి శబరీం తామేక వీరాం వరాం.

దరువు భవాని వెడలె భిల్ల వేషమున
గురిగింజదండ లుంగరములు చేతులఁ దనరఁగా
నిడువైన నెమలి తెక్కలు నడుమున విలసిల్ల
శరచాపశూలములు కరమునఁ బూని వేఁగ.

సూ. వ. : ఈ విధమునఁ జెంచురాలు వచ్చిన నమయమున వనదేవతను
జూచి పలికెడు మార్గం.

దరువు
... ..
... ..

పున్నకంచమువాడె పుత్రడి గట్టు విట్టుడె
పనిచెఱుపుల దొరతండ్రె ఓ చిన్నిపడుచ
పాఁప సొమ్ముల వేల్చె ౨

పులితేలు గట్టినవాడె బూచుల యెకిమీడె
వలిగట్టు రాయని యల్లుడె పడుచా నన్ను వంచించి యిటుపచ్చినాడె.

సూ. వ. : ఈ విధమునఁ జెంచురాలు వనదేవత నడుగఁగా వనదేవత
ప్రత్యుత్తర మీక యుండె గనుక, తానే వనాంతరంబున వెడలెడు మార్గం.

దరువు వనములెల్ల వెదకితి హరునిఁ గాననమ్మా
మన పర్వతాలు వెదకితి హరునిఁ గాననమ్మా ౧

చెట్టుచెట్టుల వెదకితి హరునిఁ గాననమ్మా
మన ల వెదకితి హరునిఁగాన ౨

పుష్పాస్తలము లెల్లఁ జూచితి హరునిఁగాన
పొదపిండెల్లఁ జూచితి హరునిఁ గాన 3

నదులంత వెదకితి హరునిఁ గాన, నాథునిక
మన గుహలలో వెదకితి నెటుగాననమ్మా. ౪

సూ. వ. : ఈ విధంబునఁ జెంచురాలు వెదకి చెంచువానిఁ గానక యంతటం
గలసి మెలసి యుండెడు పక్షిజాతులం జూచి పలికెడు మార్గం.

దరువు కలయ మధుపానము సేసెడు గండుతుమ్మెదలైనఁ గాని
కులకాంతలకుఁ దేనె కొనరి యిచ్చేది చూడు
అటులఁ గాదాయె యయ్యయో తన బ్రదుకు ౧

మటుమాయ హరుఁ డిప్పుడు మమతదాఁ గెందున్నాడె ౨

ఫలభంగములు చేసి చిలుకలై నంగాని
చెలికి ఫలము లిచ్చుచున్నవి

3

కొమ్మల చిగురు నమలెడు కోకిలములై నంగాని
కొమ్మకుఁ జిగురుఁ గొమ్మని యిచ్చుచున్నది.

4

నూ. ప. : ఈ విధమునఁ జెంచురాలు వెదకుచు హిమాచల ప్రదేశమునకు
రాగా, ఆమె సౌందర్యాతిశయముఁ గనుంగొని మాయా కిరాతుండు మోహించి
చెంచురాలితోఁ బలికెడు మాట్లాడు.

దరువు నీవు యిందేల వచ్చినావు చెంచుపడుచా తెలుపవే ౧
చెంచుదాన నేను చెలువైన నా పుట్టింటనున్నాను చెంచురాజా ౨
వెలఁది నీ పేరేమి వేగమె తెలుపవే చెంచుపడుచా 3
అందఱుం బిలతురు, ఆకులు లేమిడని చెంచురాజా 4
మగని పేరేమి మచ్చికఁ దెలుపవే చెంచుపడుచా 5
ఆడరించి వినుము అతనికిఁ జేరు మొద్దు చెంచురాజా ౬
తనయుని పేరేమి తరుణిరో తెలుపవే చెంచుపడుచా 8
కొమ్ములేనివాఁ డొకఁడు కొమ్మొకటి గలవాఁడొకఁడు చెంచురాజా. ౮

నూ. ప. : ఈ విధమునఁ బలికుచును జరిగెడువంటి చెంచురాలిని జూచి
చెంచురాజు పలికెడు మాట్లాడు.

దరువు మించిపోకువే పడుచా మంచితనాన మాటాడు
సాంచియున్నది యాడ పులియొకటి క్రోవలో ౧
వేఁటల చవుడు వింట మిట్టిమిట్టి పడుకొంట
గట్టున యున్న సింగము పట్టుకొని ౨
కలికి తాళిపచ్చల కవెముల రవళివింటి
అలిగి మడగజము అడ్డము దూఱఁ బోయిని. 3

నూ. ప. : అవురా, యీ విధమున నచ్చెంచు రాజు వాక్యంబు విని యీ
చెంచుది పలికెడు మాట్లాడు.

దరువు రామ నిలువమనేవేరా నిలువఁ బనేమిరా
అళికే దానఁగానురా అండుకెల్లా నేను ౧
పులిఁ జంపిన నా మగఁడు పులితోలు గట్టినాఁడు
పులిభయమును బొందునటరా ౨

సింగము గలదని చెంచ వెఱపించేవు

సింగమెక్కెడు సంగన నేరా

3

మదకరి కలదని బెదరించే వేమిరా

మదకరి వవనుడు మహిని నా తనయుడు.

4

సూ. ప. : ఈ విధంబునఁ బలికిన చెంచురాలిం జూచి చెంచురాయఁడు మోహించి పలికెడు మాఱ్ఱం,

దరువు తాళలేనె యెఱ నేను దాళలేనె నినుఁజూచినపుడె నిలువఁ జాలనె
అనుకూలమై నాతో నాదరించి పలుకవె

5

చంద్ర కిరణములు తలకు నెక్కెఁ జలువగాలి చిచ్చాయెను
పేంద్రు కొడుకు పగసాధించెను ఉపేక్షించేది న్యాయమా

6

అళులు జుమ్మని మ్రోయ నలచిలుకలు రొదలుసేయఁ
బొలఁతి ప్రొద్దుపోదాయె పొందుకు నిఁక నీ దయ.

3

సూ. ప. : అపురా, యీ విధంబున నచ్చెంచుల తేని వాక్యంబులు విని చెంచులది పలికెడు మాఱ్ఱం.

దరువు చాలుఁజాలు వెఱ్ఱి మాట యెవరైన నే వినఁబోయేరు
పురుషుండు బలుకోపగాఁడు పురముల జయించినాఁడు
కరమున కూలముఁ బూని కాలాకారమువాఁడు

6

అ గ్రతనయుఁడు, అఖిలవంద్యుడు హరిహరదులకైన వెఱవఁడు
ఉగ్రశాసనుఁ డుగ్రతనయుఁడు నిగ్రహించేని నిన్ను

7

కొండను గొట్టి పండిచేసెడువాఁడు కోపమువచ్చిన నూఱకయుండడు
దండుకధిపతి చుక్కనామా దైత్యమర్దనుఁడు విన్నావేయి.

3

సూ. ప. : అపురా, యీ విధంబునఁ గపట చెంచురాలు పలికిన వాక్యంబులు విని యీ చెంచుల తేఁడు పలికెడు మాఱ్ఱం.

దరువు వెలఁది పలుకులు రిత్రై యున్నవి
మెల్లనఁ జూడఁబోఁడే మేటి చేరికై యున్నావు.

ప. పురుషుఁ డంచవి వేతే పురుషుఁ డెవ్వరే నే నున్నాను
వెఱపేల యిటురావె విరిబోడిరో
గురుతు చూతముగాని కొంత వింతగా నున్నాము
ఎఱుక గలిగినయట్లు తోచేని

6

అనయుఁ డంటివి నీవు తరుణిరో యిదియేమి
మనపనివలెనే తోచెనే యిష్టడు
మనసుకే మనసే సాక్షి మఱుమాట యిఁకనేల
ఎనని చూడఁగాఁ దనువు లేకముగాదా.

పార్వతి వ. : వినవయ్యా మాటలచేతఁ దెలిసి నీ వెవ్వరు నే నెవ్వరు దగ్గఱం జేరి పలుకుచున్నారు. ఈ వివరము తెలుపరయ్యా.

సూ. వ. : అవురా, యీ విధంబునఁ బార్వతి పరమేశ్వరు లన్యోన్యమును బలికెడు మార్గం.

పర. వ : ఇందు నందేహమేల ? నేను బరమేశ్వరుణ్ణి. నీవు పార్వతివి.

పార్వతి వ. : వినవయ్యా పరమేశ్వరా ! ఇంతమాత్రం తెలిసికొంటిరా. అట్లల్లో యొకమాట యుంటిని. అందుకింత కోపంచేసి యొక్కడకు వస్తిరి. నాటనుంచి యీ వేషమువేసికొని మిమ్ములను వెదకి యెఱుఁగుదురు. ఇప్పుడైనా దయ వచ్చింది చాలునయ్యా.

పర. వ. : వినవే పార్వతి ! ఉన్నదా. అదొక కోపంచేళ యుంటిని. కాఁబట్టి యిందు వస్తామి. ఆ ను పోయెను. ఇప్పుడు నునమయం. ఇప్పుడు తామనింపక దయసేయవే.

దరువు తామన మిఁక యేల దయసేయవే పార్వతి
తాము బారికిఁదాక' ... య్యవే స్వామి కొగిలించితి
చక్కని రుద్రాక్ష నరులు శ్రీమింప దేవర చేకొనవయ్య

॥క్రీడింతము॥ ౧

కలయ నిండువెన్నెలల కాకల కోర్కలేనె
వెలది నీ పొకముడి విడువనియ్యవే
వెలయ నా పొకముడివిడువ నిచ్చితి నిఁక
పొల యలుకలుమాని పులితోలు కొనవయ్యా

॥క్రీడింతము॥ ౨

పెంతగా నిఁక నేను విరహగ్ని తాకలేనె
ఇంతి మదన సామాజ్య మేలనీయవే
అంతరంగము మీఱ అలాగే కూడియుంచాము
నంతోషమాయె మీ సర్వస్వము కొనవయ్యా

॥క్రీడింతము॥ ౩

సూ. వ. : ఇష్టిదంబునఁ బార్వతి పరమేశ్వరులు కూడియుండు సమయం బున నారద కిన్నర కింపురుషులు సంతోషంబున మంగళంబులు పాడెడు మార్గం.

మంగళం

మాయాకిరాతహరునికి మంగళం నిత్యం
 మాయాకిరాతదేవికి మంగళం
 ఆమరవందితునికి మంగళం
 మహనీయ రూపునకు మంగళం
 మహారాజజేవునికి మంగళం.

సంపూర్ణం